K 101988
2

899.962-1
L 786

სრული
დავრიშიანი
ანუ
ზღაპრული მოთხრობა.

გამოცემული
დ. ა. კაზაროვის-მ[illegible]

ბიბლიოთეკა
ბიბლიოთეკა

წიგნის გადაბეჭდვა ავტორის ნებადაურთველად აღკრძალულია კანონის ძალით.

თბილისი.
მსწრაფლმბეჭდ. სტამბა „ გერმესი“, გრაფის ქუჩა, № 6.
1913.

დავრიშიანი

ერთი ხელმწიფე იყო კონსტანტინეპოლსა, დიაღ მოწყალე და ყოვლის კეთილის საქმით სავსე, უზომო მდიდარი და შვილი არა ჰყვანდა. ერთ დღეს ჩვეულებისამებრ დაიდვა ნადიმი და შემდგომად ნადიმისა მრავალი საბოძვარი გასცა დიდებულთა ზედა; შემდგომ გაბძანდა ასპარეზში, მრავალი იბურთავა და მაშვრალი შემოვიდა, ტახტზედ დაწვა და დაიძინა. იმ ხელმწიფის ჩვეულება იყო თავის ჟამში სარკეში არ ჩაეხედა, რა გაიღვიძა იფიქრა—ჩემ დღეში არ ჩამიხედავსო და ეხლა ვნახამ რა სახე მაქვსო; რა სარკეში ჩაიხედა, ნახა რომ წვერი გასთეთრებოდა. დიაღ შესწუხდა—დავბერებულვარო და ჩემი შვილიერობის დრო გასულაო, დიაღ შესწუხდა, შეიკეტა კარი და მრავალ რიგმა ფიქრმა მოიცვა, აღარც ნადიმი დაიდვა და არც ასპარეზში გამობძანდა. ამაზედ განვლო ერთმა კვირამ, ყოველი სული სწუხდა. შეიყარნენ ლაშქარნი და დიდებულნი, ვეზირისას მივიდნენ და ევედრნენ და ევედრნენ ამ ჩვენის მწუხარების წამალს შენგან ველითო: რა მიზეზი აქვს და რა ჭმუნვა შესულა ხელმწიფის გულში, თუ გვიბრძანებს თავი არა გვშურს მაგისთვის საკვდავათაო, თუ არა რა უმძიმს? სწორე შეგვიტყე, თორემ ჩვენის ხელით დავიხოცავთ თავებსა და მაგის მწუხარებას ვერ გაუძლებთო. ვეზირი დიდათ შეეჭმუნდა და ყოველითურთ უღონო შეიქმნა; რა ეს სიტყვა მოისმინა, მსწრაფლად წამოვიდა, ხელმწიფის წინ წარდგა და მდაბლად თაყვანი სცა და მოახსენა: თუ ხელმწიფე არ გამირისხდება ერთი სიტყვა მაქვს მოსახსენებელი: ვითხოვ, რომ ფარმანი მიბოძო და ამდენის

შეჭირვებისაგან ვიხსნა დიდებულნი თქვენნიო. უბძანა ხელმწიფემ: ვეზირო, რა არის მაგისთანა, რომ შენგან მეწყინოსო, მე შენგან გაზდილი ვარო, შენი სწავლა რაზომცა მწყენოდესო. იამა ვეზირსა და მოახსენა: ხელმწიფეო, შენნი დიდებულნი შენის სახელოვანის ხლმის დამონებულნი ლაშქარნი დიდს შეჭირვებასა შინა არიან, თქვენი ციხე-ქალაქნი და ქვეყანა ზრუნავს, ყველას ცეცხლი ეკიდება თქვენის დაღრეჯისათვის, რა იქნა, ხელმწიფეო, ისეთი რომ თქვენ აგრე შეწუხებული იყოთ, აღარ გამობრძანდით ასპარეზში შესაქცევლად, აღარც ნადიმი დაიდევით, რა მოხდა ასეთი, რომ თქვენმა დიდებულებამ ასე შეიჭირვოს; ნადიმი დაიდევ, სიხარულის კარი გააღე და მწუხარების ერდო დახშევ. გამობძანდი ასპარეზში შესაქცევლად ლაშქართანა, თვარემ დღეს ყოველნი ლაშქარნი და დიდებულნი თქვენნი თავებს დაიხოცვენ თქვენსავე წინა. ვინ არის ბრძანების თქვენის ურჩი, სხვა კმასაყოფელი ცხოვრება მოუცია ღმერთსა, რად ემდური ხელმწიფესა ანუ მეუფესა შენსა და ანუ რათ მოგძულებია ცათა აღწევნილი ბედნიერი ტახტი. თქვენ რომ ეგრე მყუდროებით ბრძანდებით თქვენი შეწუხებით გაგითამამდება მტერი და წამოგლახავს; შენი მრავალჯერ გამარჯვებული ლაშქარი რა თქვენს დაღრეჯას სცნობენ ყველა თავთავის ღონისძიებას დაუწყებენ, კიდის კიდიდგან განთქმული სახელი ცუდად ჩაგივლის. თუ უშვილობისათვის მწუხარე ბრძანდებით, ღმერთი მრავალთ მოწყალე ბრძანდება, არ დაგვსომს ცარიელს წყალობისა მისისაგან, არც გახდის შენს სახელოვანს სახელმწიფოს უმკვიდროს. თუ იქმ ეგრე, ხელმწიფეო, შენი სახელმწიფო და დიდებულნი მწარეთ შეწუხებულნი არიან, შენი მზისაებრ გაბრწყინვალებული თავი ჩვეულებრივ მხიარული აჩვენე, ყველა თვალ ცრემლიანი და კისერ მოტეხილები ჩემის ამბის მოიმედნი არიან.

რა ხელმწიფემ ვეზირისაგან ესეოდენი სიტყვა მოისმინა, დიდხანს სიტყვა არა რა თქვა, ამოიოხრა და გადმოუშვა მდუ-

ღარე ცრემლი და უბძანა ვეზირს: ვეზირო! გიმადლი შენს აქ მოსვლასა და რჩევასა, კეთილს იტყვი: მტერი ხლმით დავიმონე და ქვეყანა დავიპყარ და ამდენი სახელმწიფოს შევმატე, ასე რომ მამათა და პაპათა ჩემთა სიზმრათაც არ უნახავსთ, ლაშქარნი შვილურათ დაზდილნი და ძმურათ შეყვარებულნი, ჩემნი ერთგულნი და ჩემთვის თავწამებულნი ვეზირნი და დიდებულნი. ამდენი ქონება ჩემს ულკან ვის უნდა დარჩეს, ვინ იცის პატივი ამათი, მე დავბერდი და სიკვდილი მოახლებულ არს, შვილი არ მრჩება და ძმა, რომ ჩემ წილათ უპატრონონ და ჩემოდნათ მოუარონ ჩემს ნაშრომსა. ამ დიდის შეჭირვებით მგონებელი როგორ დაღრეჯით არ ვიყო. მოახსენა ვეზირმა: ჯავრი რას მოგიმატებსო, ღმერთს მიენდევ და მასვე ევედრე, განუყავ გლახაკთა შენი სალარო და ღმერთი დიდის განსაცდელისაგან გიხსნის. დიდად დაუმადლა ხელმწიფემ, გამობძანდა, წესისამებრ ნადიმი დაიდვა და უკეთესი ლხინი ნახა, გასცა ბძანება, რაც იმ ქვეყანაში გლახაკი იყო —ყველა მოასხეს, უბძანა ხელმწიფემ ორმოცი სალაროს კარის გაღება, უბძანა თვით გლახაკთა რაც გენებოსთ წაიღეთ, ნუღარას დააგდებთო; წავიდნენ და გაიყვეს ორმოცი სალარო, ასე რომ წაღება ეზარებოდათ. შებძანდა ხელმწიფე, ლოცვაზედ დადგა და მდუღარე ცრემლით ღმერთს ევედრებოდა ძის ბოძებისათვის. რა ლოცვა გაათავა, დაუწყო წიგნებს კითხვა და შეექცეოდა; ერთი წიგნი გახსნა, რომელშიაც ეწერა: ვისაც დიდი მწუხარება ჰქონდესთ და ვერას ღონე ვერ ექმნას, უნდა ადგეს და საფლავზე წავიდეს—გამხიარულდებაო; მის მსგავსად თუ კიდევ კაცს ღმერთმან ასეთი სიხარული მისცეს, რომ სოფლის ჯავრი აღარა ჰქონდესო, ისევ საფლავზედ წავიდეს, მეორედ მოსვლა და სიკვდილიც მოიგონოსო. რა ხელმწიფემ ეს წაიკითხა, დიდად იამად. რა დაღამდა მონური ტანისამოსი ჩაიცვა, იდუმალ ციხით გავიდა და მივიდა სასაფლაოზედ, ჯერ თავის მამა-პაპის საფლავზედ მივიდა, ილოცა და ისინი კურთხევით მოიხსენა, გამოვიდა, სულ საფ-

ლავები დაიარა, შეხედა ერთი პატარა გუმბაზი იდგა, იქიდამ ცეცხლის სინათლე გამოდიოდა; ბძანა ხელმწიფემ წავალ ვნახამ რა არისო; მივიდა, შეხედა, ნახა ოთხი დავრიშია, მუხლზედ თავი დაუდვიათ, დავრიშული ხირღა ასხიათ და სძინავთ, პატარა ჩირაღი უდგათ და ის ენთება. ბძანა ხელმწიფემ, არამც ჩემი მტერნი იყვნენო და ჩემდა წასახდენათ წამოსულიყვნენ, რომ შევიდე და ამათის ხელით წავხდე ქვეყანა სიგიჟეში ჩამომართმევსო, შუაღამისას უალაგო ალაგას რათ იარებოდიო; ჯერ აქ დავჯდები და უყურებ. ეგება ამათი რამ შევიტყო, ერთი დიდი ქვა იდვა, იმაზედ უკუჯდა ხელმწიფე და დაუწყო ყურება, ცოტა ხანი რომ გამოვიდა ერთს ცხვირს დააცემინა, მის ცხვირის დაცემინებაზედ მათ სამთავ გამოეღვიძათ, ღმერთს შეეხვეწნენ, ილოცეს, დასხდნენ. იმ უფროსმა თქვა: ჩვენ ოთხნი ამხანაგნი ერთათ შევიყარენით, ერთმანეთისა არა ვიცითრაო, ან სადაურნი და რა საქმეზედ რებულნი ვართო, დავსხდეთ ერთმანეთს უამბოთ თავ-თავის ამბავიო. იმ სხვათა დავრიშთა უთხრეს, კარგათ სთქვიო, რადგან შენ მოიგონე პირველად შენ გვიამბეო და მას უკან ჩვენ მოგახსენებთო.

აქ დიდი ვაჭრის შვილისაგან თავის ამბვის თქმა სამ დავრიშთან.

იმ უფროსმა დავრიშმა წამოიჩოქა ორს მუხლზედ, ამოიოხრა მწარეთ და მდუღარე ცრემლი გადმოყარა, ამდენი იტირა—მისის სიბრალულით ხელმწიფეც ტიროდა, თორემ იმ დავრიშებს რა დაუშლიდათ? იტირეს დიდხანს. რა ტირილისაგან გული მოიბრუნა, თქვა მან კაცმან: მე თქვენის ბანდაშამის ქვეყნის დიდი ვაჭრის შვილი ვარ, მამა ჩემი ასეთი მდიდარი და გამოჩენილი კაცი იყო, რომ ყოველს ქვეყანას სასახლე, ბაზარი და დუქანი ჰქონდაო, ყოველი ხელმწიფის სალაროს ის ატარებდა. ისეთი დიდი ხელმწიფე არ იყო, რომ

ყველა მამაჩემს არ იცნობდა, დიდს პატივს არ მოუპყრობ-
დნენ, სახელოვანი კაცი იყო, ხელმწიფის დარი. ორი შვილი
ჰყვანდა, ერთი მე, და ერთიც ჩემზედ უფროსი ქალი თავი-
სივე სიცოცხლეში გაათხოვა და თავისი ნახევარი ქონება მას
გაატანა. მე თხუთმეტის წლისა რომ შევიქენ, ღმერთი გაუწ-
ყრა ჩემს უბედურებას და მამა მომიკვდა. რა მამა ჩემმა თა-
ვისი სიკვდილი შეიტყო, დამიძახა, მომეხვია, მაკოცა და მით-
ხრა: შენ იცი და შენმა მამაშვილობამა, რასაც შენს თავს
კარგად მოუვლი და მტრის ვულისად არ გახდებიო, შენც
იცი შენთვის საწუხარი არა დამიგდია რა, ვალი არ დამრჩო-
მია, შენი დის სირცხვილიც გადამიხდია, ძმა არა გყავს და
სხვა მოდავე არავინ არის; ეს უძრავი ქონება შენთვის და-
მიგდია, მე ერთი სუდარის მეტი არა გამყვება რა, ღმერთმა
მშვიდობაში მოგახმაროს, გაიხარე და შეექეც, ცუდს აზარ-
ქრობას და ღვინის სმას ნუ გამოუდგები, თორემ სულ გაგი-
ფუჭდება, ნურც ჩემს სულს დაივიწყებ, ხანდისხან მახსენებ-
დეო. გამომესალმა და მიიცვალა. დავიწყე ტირილი და თავ-
ში ცემა, ამდენი ვიტირე და ვიეც თავში, რომ თავ-პირი
დავიმტვრივე, სისხლში შეღებილი ვიყავ. რა დიდ ვაჭრის
სიკვდილი შეიტყეს, შეიყარნენ მრავალნი კაცნი და მომიტი-
რეს დიდის მწუხარებით, შამის ქვეყანას დამარხეს მამა ჩემი,
რაც იმათი წესი იყო აღაპი უყვეს, მე ორმოცი დღე კარში
არ გამოველ, მამის სულის საქმეს ვასრულებდი. რა ორმოცი
გათავდა, ერთ დღეს შეყრილიყვნენ ახალგაზდა ყმაწვილი კაც-
ნი, მოვიდნენ კარზე, ხოჯა შემოგზავნეს—ბეზირგნის შვილის
ნახვა გვინდაო, უთხარ მობძანდნენ მეთქი; შემოვიდნენ, და-
მისხდნენ გვერდით და ნუგეში მცეს და მითხრეს; ნუ ხარ ეგ-
რე მწუხარე, ყმაწვილი კაცი ხარო, ილხინე და უკუიყარე,
ყველანი სიკვდილისათვის დავბადებულვართო, რათ იკლავ
თავსაო, მამა მოკვდება და შვილი დარჩებაო, ყველას ასე
მოსვლია, მამისთვის თავი არავის მოუკლავსო. თავიანთ ფერი
ამისთანა სიტყვა მითხრეს, დიდად მომეწონა, ასე გავეწყე,

რომ ერთ წუთს ვერ გავძლებდი; შევეჩვიე ღვინის სმასა, ასე რომ, მუდამ მთვრალი ვეგდე, რო უკუმქარდეს კიდევ დავ-ლევდი, ასე რომ, წელიწადი გავიდა. ამ ყოფით ჩემმა ქონე-ბამ ფუჭად ჩაიარა, ყოველიფერი განძი და საქონელი ღვინო-ზე გადავაგე; რომ არა დამრჩა რა სახარჯო, ან აქლემი, ცხე-ნი და ჯორი მყვანდა სულ ღვინოზედ გადავაგე, აღარა დამრ-ჩა რა, რაც მოსამსახურე მყვანდა სულ წავიდნენ, რაც იმ სახლში საფენი ეფინა იმის მეტი აღარა დამრჩა რა, ისიც შევჭამე, დავრჩი ასე რომ ალაგი აღარა მქონდა თავი შემეფა-რებინა. დავიწყე სიარული, მეჩითში მიველ და ერთ კუთხე-ში მივეგდე, არავინ დამინახოს მეთქი, მეთაკილებოდა, ყველა მიცნობდა, გამოჩენილის კაცის შვილი ვიყავ. ერთ ხანათ და-ვაპირე ჩემ დასთან წასვლა; მაგრამ მამა მომიკვდა, ბევრჯერ კაცი გამოგზავნა—დამპატიჟა: მოდი შენის პირის ნახვა მა-ღირსეო, მამაჩემს შენს მეტი არავინ დამრჩომიაო, უბრა-ლოთ აზარქრებს ნუ გაჰყვებიო, ნურც მამის შენის სახელს დაჰკარგავ და ნურც შენსას გააფუჭებო. არც სიტყვა მოუს-მინე და არც წაველ, იმდენი ქონება მოგცა და გაგისტუმრა, ჩემთან რა სალაპარაკო გაქვს მეთქი; მერე პირი აღარა მქონ-და რო წავსულიყავ და ვიყავ იმ მეჩითში, თხუთმეტი დღე არც მისვამს, არც მიჭამია, არც ადამიანი მინახავს, რა მლო-კავი კაცი მოვიდოდა დავიმალებოდი, არ დამინახონ და არ მიცნან მეთქი, რა შიმშილმა საქმე გამიჭირა, ღონე აღარა მქონდა, მეჩითიდამ გამოველ და დავეგდე. ჩემის დის კაცი მე-ძებდა თურმე, ჩემი გაღარიბება შეეტყო და შეწუხებულიყო. იმასაც ეთაკილებოდა ჩემი ისე გადაგება და თავისი მამის ოჯა-ხის დამხობა; იმ კაცმა მიცნა, მამკიდა ხელი, წამიყვანა. რა მივედი, ჩემი და ტირილით კარზე გამომეგება; რა ისე გამ-ხდარი მნახა, დაიკივლა და გულს შემოეყარა, დიდი ხანი უსულო ეგდო, მე ვტიროდი; რა მობრუნდა, შემიყვანა ერთ ხალვათ სახლში, დამსვა საჭმელი მაჭამა, ცოტად მოვბრუნდი, აბანოს გამგზავნა, კარგათ მომრთო, მომიყვანა, ათასი თუმანი

მომცა ქისით დაბეჭდილი და მითხრა: ძმაო, თვალთა ჩემთა ნათელო, ეხლა იამანეთის ქვეყანას ქარვანი მიდის, შენც გაჰ-ყევ, ეს თეთრი ასარგებლე, ღმერთს შენთვის დოვლათი მოუ-ცია, ამ ერთ წელს ისევ შენის მამის ალაგს იშოვნი. წადი მიიარ-მოიარე, ქვეყანა ნახე, ჭკუა მოიეც, ნულარ დაიწყებ ბედოვლათობას და ლოთობას, თორემ ისევ უწყალოთ გაგლა-ხავდები. მე რა პასუხი მქონდა—თავათ პირშავი ვიყავ და უფ-რო შემარცხვინა, პირს ველარ შევხედე, თავი დავკიდე და მოვახსენე: აქამდინაც სირეგვნით მომივიდა თქვენი ურჩობა, ეხლა რადგან ჩემი ცოდვის პასუხი არ მიყავ და შებრალება მაღირსე, თქვენს ურჩს ღმერთი რას მიზამს მეთქი?

იმ ღამეს ის იყო, მეორეს დღეს ადგა თითონ ჩემი და, წავიდა ქარავანბაშთან და შემავედრა. წამიყვანა, ხუთასი თუმ-ნის ფარჩა მიყიდა, ხუთასი თუმანი თეთრი გამატანა, მრავა-ლი კაი სიტყვა დამარიგა, გამოვესალმე ტირილით, ნუზლი გამატანა და წავედით სიხარულით. მრავალი უცხო სანახავი ვნახეთ. გზაზედ რა მოვედით იამანის ქვეყნის სიახლოვეს იმ ღამეს იქ დადგნენ ჩვენნი უფროსნი, მე დასტური ვთხოვე ამაღამ ქალაქში შევალ, ალაგს დავიჭერ მეთქი. რა წაველ ციხის კარს შეველ, კიდეც გათენდა, ჯერ კარი არ გაეღოთ, ვსინჯავდი გალავანს, ვნახე ერთი ვაჟი კაცი გადმოდგა გალა-ვანზე და ერთი ზანდუკი გადმოუშვა, დააგდო, შემომხედა, გამიცინა და წავიდა. დიაღ გამიკვირდა, დიდხანს ვიდექ—ვერ მიველ რომ მენახა რა იყო, გულში ვსთქვი: უცილოდ მოპა-რული იყო და ასასებმა შეუტყეს, იმიტომ აქ გადმოაგდო და თითონ წავიდა, კიდევ იხელთებს მეთქი, მასუკან წაიღებს. დიდი ხანი უყურე, არავინ მოვიდა, ვახსენე ღმერთი მიველ და ავიღე, ცხენ წინ შემოვიდე, წამოვიღე, გავშორდი ციხესა და მოველ ერთს მინდორში და დავდგი: ზანდუკი ავხადე სა-ნახავად, ჩემის გონებით ასე მეგონა საქონელი ძევს მეთქი, რა თავს ავხადე, ასეთი სანახავი ვნახე რომ, ნეტამც არ მე-ნახა: ასეთი უებრო მზისაგან უბრწყინვალესი, მთვარის მზგავ-

სად განათლებული ქალი იყო, იმის მშვენიერება კაცისაგან არ გამოითქმოდა, თუ არ ზეციერი, ქვეყანაზე არც დაბადებულა და არც დაიბადება; პირი მთვარეს უგვანდა, წარბი გოზ გაზიდულ აჯის მშვილდსა, თვალები მელნის ტბასა, ცხვირი და ტუჩი მშვენიერი, კაცის გონება ვერ მისწვდებოდა. ტანი ალვა მოარულს, თმანი საგდებელს. მის მზგავს მშვენებას კაცის გონება ვერ მისწვდება. ესე უებრო კეკლუცი ქალი ასე ხანჯლით დაკუწვილი იყო, ერთი თითი ალაგი მთელი არა რა ჰქონდა, სისხლს იმისი ბროლის მზგავსი ტანი შეეღება. რა ისეთი უებრო მზე ისე უწყალოდ აკუწვილი ვნახე, მზე ნათელი დამიბნელდა, დავიწყე თავში ცემა და ტირილი, ასე რომ, ჩემი ცრემლი ზედ დასდიოდა; რა ცრემლი პირზე დაეცა ცოტად სულობას მოვიდა, თვალი აახილა და სთქვა: შენ წყეულო, რას მემართლებოდი, რა დანაშაული მქონდა შენთანაო, ჩემის დიდის სიკეთის მაგიერი ეს იყო, მე ხომ მომკალ და ღმერთმან მოგცეს მაგიერი პასუხი,—ესე თქვა და გულს შემოეყარა. რა იმისი ხმის ამოღება ვნახე, დიდად მიამა, შევფიცე მდუღრის ცრემლით: მზეო თუ მე შენთვის შემეწუხებინოს ღმერთმან მომცეს პასუხი მეორედ მოსვლის დიდ სამართალში, შენს მშვენიერებას როგორ გავიმეტებდი მტრულად ასაკუწავად. მობრუნდა და მითხრა: ვინა ხარ ღვთიანი, რომ მოვკვდე დამმარხე, ჩემი ტანი უცხო კაცმა არა ნახოსო. ვიტირე ბევრი, რაღას ვიქმოდი, ისევ შევჯექ ცხენსა, ის ზანდუკი წინ შემოვიდგი და წაველ, ციხის კარი გაეღოთ, მექარვანე კაცი მივიდოდა, შევყევ იმათ და შეველ ქალაქში, მიველ ქარვასლის ოდაბაშს უთხარი დიდი ქარვასლა დაგვიცალე, დიდი ქარვანი მოვა მეთქი.—მითხრა: ძმაო, წამომყევ და სადაც მოგეწონოს შენ დაიჭირე ადგილიო; წავყევ, რომელიც დიდი ქარვასლა იყო, დავაცლევინე, ერთი პატარა ოთახი იყო ზანდუკი იქ შევიტანე, გავხსენ ზანდუკი, ამოვიყვანე ქალი, ქათიბი გავიხადე ქვეშ დაუგე და დავაწვინე, ხმალი შემოვიხსენ დავკიდე, გამოველ ცხენი საჯინიბოში

დავაბი. მიველ ქარვასლის უფროსს შევეხვეწე ერთი და მყავს ავად და კარგი ექიმი მიშოვნე მეთქი. გამომატანა ერთი კაცი და ანიშნა ჯართ უფროსი არის და იმასთან მიიყვანეო; მიმიყვანა, ვნახე ერთი პატიოსანი კაცი იყო, სალამი მივართვი, ფლური წინ დაუთვალე, ერთი ავადმყოფი მყავს მობრძანდი მინახე, ის მოარჩინე და თქვენს გასამრჯელოს მეტობით მოგართმევ მეთქი.—მითხრა ადექ შვილო წავიდეთო. წამოვიყვანე, შევედით შინ.—გვერდთ დაუჯდა, რა შეხედა, ერთი ასეთი სილა შემომკრა რომ, ხუთივ თითი პირზედ დამაჩნდა, წამოდგა და გავიდა კარში, გავყევ თანა, ხან ვეხვეწე, ხან მუხლს ვეხვევე, ხან ხელსა ვკოცნიდი და არ დადგა, გავყევ თანა, შევფიცე ფიცითა ათასი თუმანი თეთრი მაქვს სათავნო, სულ შენ მოგცემ, რომ ერთს ფულს არ დაგიკლებ; ეგება ამგზავსე ვისმეს, შამის ქვეყნიდამ მოვიდოდი, იამანეთის ქვეყნიდამ სახლეულით ავიყარენით, ერთს საყაზახო ალაგს ჩამოვხდით, იმ ღამეს იქ დავდექით, რა ვიცოდით თუ საშიში ადგილი იყო: მძინარეს ყაზახი დაგვესხა, დედ-მამა და ძმა მომიკლეს, მე მკვდრებში დავიმალე. როცა ყაზახები წავიდნენ, გამოველ ჩემი დედა, მამა და ძმა დავმარხე; მინდა ეს ჩემი დაც დამემარხა,—ვნახე ცოტად სული ედგა, მსწრაფლად ზანდუკში ჩავაწვინე, აქ მოვიყვანე, ეს არის ეხლა შენ გეხვეწები: შენს ღმერთს მიმადლე და მომირჩინე. რა თეთრი უქადე, გამომყვა, ქარვასლის კართან რომ მიველ ჩემი უფროსნიც მოვიდოდნენ, ჩემი ამხანაგი კაცი მოვიდა, მკითხა სადა სდგეხარო? უჩვენე ჩემი ალაგი, ერთი ნუხსა გამოვართვი ჩემის ქონებისა, აქიმს მიუტანე, ჩემი საქონელი შენთვის მომიცია, ეს კარგად მომირჩინე მეთქი. რა საქონელი ნახა, იმ კაცმა უფრო გულით დაუწყო აქიმობა, რაც დიდი გაჭრილი ჰქონდა, გვირისტით გაუკერა, თხუთმეტამდინ მართლა მოარჩინა.

მე რომ სახარჯო აღარ მქონდა, რაც იარაღი, ცხენი, ან ჯორი მყვანდა, ყველა გავყიდე და საჭმელ-სასმელში მივე; რა ერთი თვე გავიდა, კარგად მორჩენა მიბრძანა, ერთი კარ-

გი საჭმელი მიყიდე, რომ ყუათზედ მომიყვანოსო, სისუსტის მეტი აღარა მიჭირს რაო. რა იმისაგან ის გავიგონე, დიდად მიამა, მაგრამ დავღონდი, რომ სახარჯო აღარა მქონდა, ზედ რომ კაბა მეცვა, იმის მეტი არა დამრჩომოდარა, თავი დავკიდე და სირცხვილით პასუხი ვეღარ მიუგე; მან შეწუხებული მნახა, მიბძანა: რათ შეწუხდიო, იქნება სახარჯო არა გქონდესო? საწერელი და ქაღალდი მომიტანე, აგაზედ ნუ სწუხარო. წაველ მსწრაფლად, საწერელი და ქაღალდი მივართვი, ერთი პატარა წიგნი დაწერა, მანიშნა ჩორსო ბაზართან ერთი პატარა ბაზარიაო, იქ ერთი ბერი კაცი ზისო, ეს წიგნი იმას მიუტანეო, წაველ როგორც მიბძანა იმ კაცს მიუტანე, რა ნახა, დიდად იამა, წიგნს აკოცა და თავზე დაიდვა,—მითხრა: ძმაო, მანდ მომიცადეო. სახლში შევიდა, რა ცოტა ხანი განვლო, იგი კაცი გამოვიდა, უკან მსახური მოსდევდა, სუფრაში გახვეული ხელთ ეჭირა; რა სუფრა ვნახე, დიდად მეწყინა, გულში დავგმე არზით საჭმელი როგორ ითხოვა მეთქი? უთხრა მას მსახურს: სადაც მივიდეს ეს იქ მიიტანეო! წამოუძეხ და წამომყვა იგი კაცი. რა ჩემი სახლის კარზედ მიველ, უთხარ: ძმაო, კარგი დადე აქ და შენ წადი მეთქი. წავიდა ის კაცი, გაჯავრებულმა რომ ავიღე ხელში დიაღ მძიმე იყო, გამიკვირდა რა არის მეთქი? რომ შევიტანე, ქალს წინ გაუშალე ოქროს ყაბი და ზარფუში იყო, რა ავხადე, ფილურით ასე აევსო სუფრაში გადაცვინულიყო; გაიცინა იმ ქალმა და თქვა: შეხედე რა ცოტა გამოუგზავნიაო იმ ღორსაო. დიაღ გამიკვირდა, ან რათ გამოუგზავნა და ან ესე კადნიერად რად გაუწყრა მეთქი და ან როდის გაიწყრომებს მეთქი? მიბრძანა: წადი ბაზარში, საჭმელი რამ მოიტანე ვჭამოვო. წაველ საჭმელი მოვიტანე, დავსხედით და ვჭამეთ, შემდეგ მიბრძანა: წადი ერთი ხელი ტანისამოსი იყიდე შენთვის, აბანოში წადი და თავი მოიპარსეო. წაველ, რაც მიბრძანა ყველა ვიყიდე, აბანოდამ გამოველ. როდესაც მიველ, მან მიბრძანა: წადი ერთი სახელმწიფო სასახლე მონახე და იყიდეო, უმართებუ-

ლოდ ვდგევარ ქარვასლაში, თუ მოგეწონოს დახატე, თუ მო
მეწონა, ვიყიდი და იქ წავიდეთო. წაველ დავიარე, ერთი
კარგი სახელმწიფო სასახლე ვნახე, დიდად მომეწონა, გადავ-
ხატე და მივართვი. დიაღ იამა და მოიწონა,—იყიდა. მიბძანა:
წადი ორხუებიც იყიდეო, წაველ საფენი სამას თუმნად ვიყი-
დე, სასახლე მოვფინე, ერთი ჩარჩამი უყიდე ქალსა და რა
დაღამდა წავედით იმ სახლში,—დიაღ მომეწონა. მეორეს დღეს
მიბძანა: წადი მეფის კარზედ რომ ერთი ბაზარია, ერთი ვაჟი
კაცი ზის, დიაღ მშვენიერია, ბევრი ყულები თავს ადგანან,
თითონ ოქროს სელზე ზის, ჩემი ტანისამოსი აქვს, მიყიდე
და მომიტანე. რა მიველ ბაზარში ვნახე ის კაცი დუქანში
ოქროს სელზე იჯდა. დიდად მომეწონა და მეუცხოვა; რა
დამინახა სელიდამ გადმოხდა, წინ მომეგება, მომეხვია და ხე-
ლი მომკიდა, თავისთან დამსვა, ტკბილად მომიკითხა და მით-
ხრა: ძმაო, რას გაურჯიხარ, რა გენებება. მიბრძანე, თქვენს
სამსახურზე მზად ვარო. მადლი მოვახსენე და უთხარ ქალური
ტანისამოსი მინდა მეთქი; მიბძანა, ადვილი სამსახურია, ჯერ
ცოტა საუზმე იამეო. მე შორს დაუჭირე—საქმე მაქვს მეთქი,
არ გამიშვა, ცოტა რამ ბოზა და არაყი მოატანინა, მაგრამ
იმისთანა ჩემ ჟამშიაც არ მენახა, ავდექ წამოსასვლელად, დი-
დად მაფიცა ნუ წახვალო. რა აღარ მომეშვა, შევფიცე წავალ
და მალე მოვალ მეთქი. ტანისამოსი გამომიტანა დიაღ მძი-
მედ ნაქსოვი ძვირფასი, ოთხი ხელი ტანისამოსი ავიღე და
სამოცი ფლური მივე, დიაღ შორს დაიჭირა, შევწუხდი რა-
ტომ არ მართმევს მეთქი? რა ესე მოწყენილი მნახა, ხუთი
ფლური აიღო და მითხრა: ძმაო, შენს წყენას მოვერიდე,
ესეც იმიტომ ავიღე, თორემ არც ამას ავიღებდიო. ავდექ
წამოველ, დიდხანს უკან მომდივა, დამაფიცა ამაღამ ისევ მო-
დიო და ლხინი ვნახოთო; წამოველ ის ტანისამოსი ქალს
მოუტანე, ჩაიცვა და ასე ეგონა ტანზე გაუწყვია ვისმესაო. მკით-
ხა, როგორ დაგიხვდაო? უამბე როგორც დამიხვდა. მიბძანა:
წადი კაი ლხინი ნახეო. მე მოვახსენე, თქვენ მარტო როგორ

გაგიშოთ მეთქი. მიბძანა, ჩემი ნურა გეჯავრებარაო; ძალად გამგზავნა თორემ მე წასვლა არ მინდოდა. რა მიველ ის კაცი კარზედ მელოდა, რა დამინახა, დიდად იამა, ხელი მომკიდა ბაღისკენ წამიყვანა, ათიოდ თორმეტი სხვა ყმარწვილი კაცებიც დაჰპატიჟა, ბაღი დიდად მომეწონა, ვსთქვი სამოთხე თუ არის ამის მსგავსი მეთქი. მრავალი ფერი მფრინველთ ხმა ისმოდა. დავსხედით, ბროლის მინებით ღვინო მოიტანა, კარგი მკვრელნი საკრავს უკრავდნენ, ის ღამე და მეორე დღე წვართით ლხინი ვნახეთ. მეორეს დღეს უთხარ: თქვენ რომ მეჩანგე გყავსთ რატომ არ მაჩვენეთ მეთქი, დიაღ იამა, ადგა თითონ შევიდა და გამოიყვანა; დიაღ ტურფა და კეკლუცი ქალი იყო, მისი მშვენება არ გაცვდებოდა; დაჯდა, რა ჩანგს მოჭიდა ასეთ ტკბილ ხმაზე დაუკრა, რომ ვინც იქ ვისხედით მცნება მიგვეღო. სამი დღე და ღამე ვისხედით, ასე გავშტერდით, არც გვისომს და არც გვიჭამია, მე იქავ დამაძინა. რა მეოთხე დღე გათენდა გამომეღვიძა, ღვინოც უკუმქარებოდა, კარგათ რბილ ქვეშაგებში ვიწექ, მონები თავს მადგნენ და მემსახურებოდნენ, ის ჩემი მასპინძელი შინ შესულიყო, ავდეგ ტანთ ჩავიცვი, აბანოს წაველ, ღვინიანი ტანი დავიბანე, გამოველ შინ შეველ; მაგრამ დიაღ მრცხვენოდა და კიდეც მეშინოდა, იმდენი რომ დავიგვიანე არ გამიწყრეს მეთქი. რა მიველ კარი დაურეკე, მოვიდა კარი გამიღო, მე სირცხვილით ოფლი მდიოდა და ბოდიშს ვითხოვდი. ქალმა გამიცინა და მიბძანა: დიაღ ცუდ საქმეზედ სწუხარო, ეგ შენი ბრალი არ არის, დარბაზს შესვლა შენს ხელთ არის და გამოსვლა პატრონისაო; რა ერთმა კაცმა დაგპატიჟოს შუა ჭამაში ხომ ვერ ადგებოდიო, მოდი დავსხდეთ, მიამბე რა ნახეო? შევედით, დავსხედით, ყველა მოვახსენე: ან როგორ დაგვიხვდა და როგორ ვილხინეთ, ან იგი მეჩანგე როგორ მოიყვანა. მიბძანა აქ ასეთი წესია, როგორც ერთმა კაცმა თეთრი ასესხოს ვისმეს და მისი გადახდა უნდა, ისე დაპატიჟების გადახდა უნდაო, ეხლა შენ დაჰპატიჟებო. მე მოვახსენე იმის მსგავსად მე რო-

გორ დავხვდე მეთქი? მიბძანა შენ ნუ სწუხარ, ეხლავ ადექ ამალამისთვის დაჰპატიჟეო. დიდად შევწუხდი, მაგრამ მისი ბძანების უარი არ შემეძლო; მიველ იმავ კაცთან და ვნახე, იმავ თავის ალაგს იჯდა, რა დამინახა, ადგა, მიმიწვია, ცოტა ღვინის მოსაქარვებელი თითონაც ჭამა და მეც მაჭამა. ცოტას ხანს უკან დავიპატიჟე, მითხრა ბატონი ხარო, ვითა უფროსი ძმისას ეგრე შენთან გიახლებიო. მცირე ხანს ვისხედით, ლხინი ვნახეთ, მცირე საუზმე ვჭამეთ, რაკი ვსვით კარგათ დავზარხოშდით. რა ცოტა მოღამდა მე ავდეგ წასასვლელად, მითომ ჯერ იმისი წამოსვლა არ მინდოდა; მაგრამ წელში ხელი ჩამიგდო და ისე წამომყვა. მე დიაღ მეწუხებოდა, რომ არა მეგულებოდარა,—ხან სიმთვრალე მოვიგონე, ხან წავიქეცი. მითხრა ძმაო, რატომ აგრე იქ, ადე შინ წავიდეთ სირცხვილიაო; რა აღარ მომეშვა მეტი რა ღონე მქონდა—წავედით; რა ჩემი ქუჩის კარს მივედით, დაგვილი და მორწყული დამხვდა, გამიკვირდა ვის დაუგვია მეთქი. რა ჩვენი კარი გამოჩნდა დიდი შეყრილობა იყო და მრავალი ხელ ჯოხიანი კაცები იდგნენ, მე დიდად გამიკვირდა და გულში ვიფიქრე ვაი თუ სიმთვრალით გზა აუქციე და სხვაგან მოველ მეთქი.—დავდეგი და ვფიქრობდი.—მითხრა, ძმაო რას ფიქრობ, წავიდეთო. რა მივედით წინ მოგვეგებნენ ოქროს მხარ მუზოსანი და ხელ ჯოხიანნი, ხელთ ოქროს ჯოხები ეჭირათ. სალამი მოგვცეს, სულ ოქრო ქსოვილი ფიანდაზად დაგვიფინეს. წვრილს ყულებს ხელთ მუშკი და ამბარი ეჭირათ და გვიკმევდნენ და ვარდის წყალს გვაპკურებდნენ; მეჩანგენი სიმღერით წინ მოგვიძღოდეს და ისე შევედით. რა ეს დიდება ვნახე, დიდად გავკვირდი და ვსთქვი: ნეტარ ესენი ვინ არიან მეთქი. ამ კაცს უფრო უკვირდა ასეთი დიდების პატრონი ვინ არისო? სახლი სამოთხის მსგავსად მოერთოთ, მრავალი ფრინველი ოქროს ყაფაზებით ეკიდა. უცხოს ხმით გალობდენ, რომ შევედით სასახლეში ოქრომკედის ორხუებით, მარგალიტის სუზნით და მარგალიტის დორით შემკული იყო. მურასად

მორთული მონები წამოდგნენ წინ, სახელმწიფო იარაღი, მუ-
რასა ოქროს შანდლებით მორთული იყო სასახლე; დავსხე-
დით, ავდეგ და უთხარ: თქვენ აქ დაბძანდით და მეც მსწრაფ-
ლად გიახლდები მეთქი. გამოველ სახლები დავიარე, იგი ქა-
ლი ვერსად ვიპოვნე; ქვევით ჩაველ, ვნახე სახლიდამ სინათ-
ლე გამოდიოდა, შეველ ვნახე სკამზე იჯდა მწვადს აწვევინებ-
და, როდესაც დამინახა, გამიწყრა, წადი იქ დაჯექ, რას ია-
რებიო, მართებულათ ლხინი აჩვენეო. მონებს ზოგს გაუწყერ,
ზოგს წყალობა უბოძე, რომ იმ კაცს შენი ეგონოსო, რა
სმაში შეხვიდეთ, მეჩანგეც მოაყვანინეო. წამოველ დავსხე-
დით, დიაღ კარგი ლხინი ვნახეთ. რა მართლა დავზარხოშ-
დით უთხარ; რა იქნება ესეც თქვენი სახლია, მეჩანგეც მოა-
ყვანინო მეთქი. კაცი გაგზავნა მოაყვანინა, უკეთესი ლხინი
ვნახეთ. სამი დღე და სამი ღამე სუფრა აუღებლად ვსვით; რა
შეგვწყინდა, დავიძინეთ. სამი დღე მეძინა, რა გამომეღვიძა
მზე ამოსულიყო; ავდეგ, ყოველი ღვთისაგან განაჩენი იქ
იყო; მაგრამ აღარც ქალი იყო და აღარც სტუმრები, ერთი
ჭილობი გრძლად გახვეული კედელს ეყუდა. ვთქვი ვნახამ ის
რა არის მეთქი, მიველ და გავხსენ, ვნახე იგი კაცი თავის
მეჩანგით ყელ გამოჭრილები არიან, თავს ზარი დამეცა, ში-
შით თრთოლა მომივიდა. გამოველ ის ქალი ვეძებე და ვე-
ღარსად ვიპოვნე, ვთქვი, უცილოდ ქაჯი იყო მეთქი და ეშ-
მაკობით მომატყუა. შევხედე ერთი ცხენიანი კაცი მოდიოდა,
ვთქვი უცილოდ ამათი პატრონია, შეუტყვია ამათი დახოცვა
მოვა და მეც მომკლავს მეთქი. წაველ კარს უკან დავიმალე,
მინდა იგი კაცი მომეკლა და იმ ღამეს გავპარულვიყავ, ვნა-
ხე და ვინც იმ ღამეს მონები გვმსახურებდენ იმათგანი იყო;
უთხარ ღვთისგანამც წყეული ხართ თქვენცა და თქვენი
გრძნება ბატონიცა, რად დამადევით იმ პატიოსანის ძმისაგან
უფრო საყვარლის სისხლი, რას ემართლებოდით, თუ სამჯე-
რო საქმე გქონდათ, სხვაგან რატომ არ უმტრეთ მეთქი?
მითხრა, ემართლების გრძნების თქმასაო, ის შენს ფიქრშია და

შენთან გამომგზავნაო, შენ ავად ახსენებო; რა გრჯის თავისი ყმა მოკლა, შენ რა სისხლის მკითხავი ხარო? თუ მართალს ამბობ წამიყვანე მეთქი. მიველ ხელმწიფის კარზედ მოშორებით ხე იდგა, მე იქ დამაგდო, წავიდა ის კაცი და ხოჯათ უხუცესი მოიყვანა. მან მითხრა საღამომდინ მანდ იყავიო. რა დაღამდა, ხოჯის არამში შემიყვანა, დიაღ კარგი ბაღი იყო, სკამები იდგა, მიმიყვანა დამსო, თითონ შევიდა; რა ცოტა ხანი გამოხდა, გამოვიდა იგი ქალი, დიაღ მძიმედ სამკაულით მორთული იყო, თავს სახელმწიფო გვირგვინი ედგა, ორმოცამდინ დართული ქალის ჯარი თან მოსდევდა,—«თუ ვსთქვა მთვარე მოვაო და ვარსკვლავნი უკან მოსდევენო». მოვიდა დაჯდა, მეც დაჯდომა მიბძანა. მეტის გაკვირვებით მტერივით ვიჯექ, ტკბილად მომიკითხა და მიბძანა, შენი სათავენო მაშინ ჩემზედ რა დახარჯეო? მოვახსენე, ათასი თუმანი მეთქი. მიბძანა, თუ სარგებლობა გექნა რაერთი დაგიჯდებოდაო? მოვახსენე, თუ კარგად მესარგებლა სამი ათასი თუმანი შეიქმნებოდა მეთქი. მიბძანა: დიდად მებრალები, ღმერთმან იცის, რომ დიდი ვალი დამდევ შენის გასჯილობითაო, ღმერთი გადგიხდის, ალალი მიყავ შენი ამაგიო. ესე სთქვა და შემდეგ ხოჯას ანიშნა, ხოჯამ ქისა მოიტანა, წინ მივიდა, ხუთი ათასი თუმანი ძევს ამაშიო, ადგა ქალი და წავიდა. მე კალთას მოვეკიდე და უთხარ: იმ ღვთის მადლსა რომელმან ღმერთმან დაგბადა, ერთი სიტყვა მათქმევინე მეთქი.—გაიცინა და მიბძანა სთქვიო! მოვახსენე: მე ხომ გზა არ ვიცი და ვერც შენს სამყოფს მოვშორდები, მაშინ მწარედ აკუწვილმა ღმერთი დამაფიცე, რომ დამმარხეო; მე ათასი თუმანი გავიღე და მოგარჩინე იმ ფასით. ეს ხუთი ათასი თუმანი ერთს ყულს მიე და თავი გამაგდებინოს; ასეთ ალაგს დამმარხოს, რომ თვეში ერთხელ მობძანდე და შენდობა მიბძანო მეთქი. სიცილით ადგა და წავიდა. კიდევ გაუდეგ, სიტყვა მიბძანა მეთქო, მე ხოჯებმა გამომაგდეს, ქალი წავიდა.

ბიბლიოთეკა
БИБЛИОТЕКА

ეროვნული ბიბლიოთეკა 42546

მე წამოველ, მეჩითში შეველ, მრავალი ვიტირე და ვიეც თავში, ორმოცი დღე ამ მწუხარებით ვიყავ, ვინც მოვიდოდა ჩემი სიბრალულით იტირებდა, გავხდი ავად, ასე რომ, სიკვდილზე მივიწურე. წავიდნენ იმ ხოჯათ უფროსს უამბეს ჩემი შეჭირვება; მოვიდა მნახა, დიაღ ბევრი იტირა ჩემის სიბრალულით. წავიდა იმ ქალს უთხრა, ღმერთს რა პასუხს მისცემ, იმდენი ღვაწლი დაგდვა და ისე უპატრონოთ კვდებაო? ქალი დიაღ შეწუხებული იყო და ებძანა: შენს სახლში მიიყვანე და ჩემი აქიმი დააყენეო, თუ მორჩა, ამ ჩემ ყულებში იყოს და თუ მოკვდა, სადაც ანდერძი სთქას, იქ დამარხეო. ხოჯამ წამიყვანა თავის სახლში, დამაწვინა, აქიმი დამაყენა, მე ვერა გავიგერა. რა დაღამდა, თითონ მობრძანდა, გვერდ დამიჯდა და თავის ხელით ბამბით წამალს მაწურებდა,—ესე ხელი შემიწყო. ორმოცამდინ უგონო ვიდევ, რა ორმოცი შესრულდა, ცნობას მოვეგე და თვალი ავახილე. რა თვალ-ახილული მნახა, დიდად იამა, ღმერთს მადლობა შესწირა, რომ ამისი საცოდაობა არა ვნახეო. რა უკეთ შევიქმენ და ფეხი მიწყნარდის, ყოველ ღამ მოვიდის ერთის მოახლით კარგი ღვინო და საჭმელი მოიტანეს, თითონაც მიირთმევდა და მეც მასმევდა, კარგად შემაქცევდა, ილხინებდა და წავიდოდა. სრულად მოვრჩი. ერთ ღამეს მობრძანდა ერთს რასმეს გკითხამო, მოვახსენე მიბრძანე მეთქი: ეხლა ხომ მორჩიო, მითხარ შენი გულის წადილი რა არისო? მე რომ ვიარები და ესე ხშირად გნახავ, სულ ასე არ იქნებაო, შენი დიდი სიბრალული მქონდა და შენი ჭირნახული ვერ დავივიწყე, თორემ ვერ მოვიდოდიო; ეხლა სწორედ მითხარ რა გწადიანო და შენს თავს რას უბირობო? მე ჯერ ბევრი ვიტირე და ისიც ჩემი სიბრალულით ტიროდა, მერე ჯერ ღმერთი ვაფიცე,—რაც გკითხო არ გამიწყრე მეთქი და მერე ვკითხე: ის კაცი რათ მოჰკალ, რა დაგიშავა, მიბრანე და მერე ჩემს გულის ფიქრს მოგახსენებ, მეთქი!? მიბრძანა: შენ ეგ არ გეკითხვის, მაგრამ რადგანაც მაფიცე, ყველას გიამბობო.

გიორგი ნიკოლოზის
ნიშნიანიძე

მე ამ იამანეთის ხელმწიფის ქალი ვარო, ჩემს მეტი შვილი არ ჰყავთო; დიდად უყვარვარ ხელმწიფეს და სახელმწიფოდ მზდიდნენო, ჩემის სიამოვნისათვის სულ დიდის კაცის ქალები მახლავანო, დღე და ღამ სმასა და შექცევაში ვიყავიო: ასე შევეჩვიე ღვინოსა, რა გამომქარდის, თრთოლა მომივიდოდის. დედ-მამა ჩემის წყენისათვის არ დამიშლიდნენ, ამ ყოფით ვლხინობდი, მამა ჩემი ურუმის ხელმწიფის მოხარჯე არის, ექვს თვეს იქ დაჰყოფენ, დიდის ძღვნით და ფეშქაშით მივლენ და რა მოვლენ, ექვს თვეს აქ იქნებიან; მე ათ თვეს ვსმოდი და ორ თვეს ვერ დავლევდი, რომ ჩემი დღესასწაული მოვა. დიაღ შევწუხდებოდი და ფერი წამივიდოდა. რა ჩემმა ლალამ მნახა, მითხრა: ბოზა მიირთვი, ხელმწიფის შვილო, დიაღ კაი ქეიფს მოგცემსო. მე დიდად გამიკვირდა, ბოზა რა არის მეთქი? მე არ გამეგონა იმის მეტად, მოიტანე ვნახო მეთქი; წავიდა, იყიდა, რა მოვიდა, ერთი პატარა ბიჭთან მოიყვანა, ასეთი დაგლეჯილი ჩოხა ეცვა, არ ეტყობოდა სახე თუ რა იყო; ქაჩალი ცხვირზე ჩამოსვლოდა და მუწუკები, ერთი დაგლეჯილი ბოხოხი ეხურა, ბოზით სავსე სურა ხელთ ეჭირა. რა შევხედე, გული ამერია, ლალას უთხარ: ეს როგორ მოიყვანე მეთქი? ლალამ მიწყინა და მითხრა: შენ რომ ხელმწიფის შვილი ხარ და ეს გლახა, ღვთის წინ ორნივე ერთად წარსდგებითო, ასეთი სიტყვა უნდა სთქვას დიდმა კაცმა, რომ ღმერთს არ ეწყინოსო. ლალამ ბოზა დაასხა დალივა, მერე ქალებს მიართო, ქალებმა დიაღ მიირთვეს, მეც დავლიე და მომეწონა, ღვინისაგან იმას უფრო გავეწყე. ჩემს გამზდელს უბრძანე, ის საღვინე თეთრით აუვსოს, ბიჭი წავიდა, ყოველ დღე თითო საღვინეს მოიტანდა თეთრით აუმსებდი. დიდი ხანი გამოვიდა, თურმე ის ბიჭი საკვირველი მოხუმარი იყო. კარზე მოახლეები ხუმრობას დაუწყებდნენ. ერთ დღეს მოახლეებთან დაიწყო კივილი, მე ვიკითხე: ვინ არის მეთქი? ლალამ მითხრა: ის ქაჩალი ბიჭია, დიაღ კარგი მოხუმარია, მოახლეები ეხუმრებიან და იმისთვის კივისო. უბრძანე

შემოვაყვანინე. ლალამ დაუწყო ლაპარაკი, იმანაც ტკბილად პასუხი მიუგო; დიაღ მიამა ამითი ხუმრობა და ჩემს გამზრდელს უბძანე იქნება ის თეთრი საკმაო არ იყოს, ეხლა ფლურით აუვსებდე ხოლმე მეთქი. იმ დღის შემდეგ სულ ფლურით უვსებდა, მაგრამ არც კაბა ჩაიცვა და არც ბოხოხი გამოიცვალა. ერთ დღეს ვლხინობდით, მე უბძანე, ამდენს ფლურს და თეთრს გაძლევ და როგორ არ გამოიცვალე ეგ ბოხოხი და კაბა მეთქი? ქაჩალმა ტირილი დაიწყო და სთქვა: მე ობოლი ვარ, მამა ჩემს ჩემი ოსტატის ფული ემართა, მამა მომიკვდა, დედა ჩემმა ვალის მიცემა ვერ შეიძლო, მე გირაოდ მიმცა, დედაც მომიკვდა, დავრჩი გირაოდ და რასაც მიბოძებ იმასთან მიმაქვს და რით გამოვიცვალო? მე შემებრალა და ვკითხე იცი ბოზის გაკეთება მეთქი? მან მომიგო კარგად ვიცი. ლალას უთხარ, თუ შეუძლიან, ქუნქარის იარაღი უშოვნე, შენს სიახლოვეს დუქანი გაუმართე, დასვი და აკეთოს მეთქი. ლალამ იარაღი უყიდა და დუქანში დასვა. ასეთი ბოზა გამოხადა, ოსტატისაზე უკეთესი. მოვაყვანინე, თავი დავაბანინე, ქაჩალი მოურჩინე და კარგად მოვრთე, დიაღ სასიამოვნო შეიქმნა; მე დიაღ ხუმრობას ვეწყობოდი, ბიჭი ხელმწიფის შვილებში აღარ ერჩეოდა, დიდად ვწყალობდი, უმისოდ ლხინი აღარ მიამებოდა. ვინც ნახა, რომ კარგი ყმა იყო, ხვეწნა და ქრთამის ძლევა დაუწყეს, დიდად გამდიდრდა, ჩემის გულისათვის ჩემი დედმამაც სწყალობდნენ, დიდს პატივს აძლევდნენ, ვისთვისაც შუა შემოვიდოდა, გაურიგებელი არ დარჩებოდა. მედუქნეობა აღარ ინდომა, მამიჩემის გერაქ იარაღობა უბოძე, ჩემს ახლოს ერთი სახელმწიფო სასახლე უყიდე, კარი ჩემს სახლში გამოვაღებინე, როდესაც ლხინად დავსხდებოდით, იქიდამ შემოვიყვანდით და ვილხენდით ჩემთან შეზდილის ქალებითა. დიდს ხანს იმ ყოფით ვიყავით. ერთ დღეს დიაღ მოწყენილი შემოვიდა, მრავალი ვეცადე, მაგრამ ვერ გავამხიარულე, ვაფიცე რათ მოგიწყენია, მითხარ მეთქი; მომიგო: ერთს სახელმწიფო ბაღსა ჰყიდიან, ას თუმ-

ნად, სასყიდელად მინდა და ფული არა მაქვსო, იმისთვისა ვწუხვარო. უბძანე, მაგაზე ნუ მოიწყენ, კარგად გვალხინე, მე გიყიდი, ასი არა და თუნდ სამასი თუმანი იყოს, რადგან ეგრე მოგწონებია მეთქი. გამხიარულდა, მხოლოდ კვლავინდელი ლხინი აღარ გვაჩვენა, ასი თუმანი მივე ბაღი უყიდე, ჩვენც დაგვპატიჟა, ბაღი ასე მოგვეწონა, რომ დღეთა ჩემთა შინა იმისი მსგავსი ბაღი არ მენახა, დიაღ უცხო სანახავი იყო: მრავალ ფერი ფრინველი იყო, უცხოს ხმით მგალობელნი, უცხო ფერნი ყვავილთა სურნელების ფშვენა, რა გინდ გაძნელებული ავათმყოფი შეეყვანათ, ის სურნელის სუნის ყნოსით განიკურნებოდნენ. დავყავით დიდი ხანი ლხინით, თუ ის ბიჭი მხიარულად იყვის, ჩვენც უცხო ლხინი ვნახით, რა ის მოიწყენდის, ჩვენც ვერას ვისიამოვნებდით.

ერთს დღეს დიაღ უმეტესად მოწყენილი შემოვიდა, ვკითხე, რაღაზე მოგიწყენია მეთქი? მან მითხრა: ერთს მეჩანგესა ჰყიდიან და ის მეწუხება თქვენ რომ არა გყავსთო. შევატყე რომ თავისთვის ცოლად უნდოდა, ათასი თუმანი მივე და უყიდე. მოიყვანა დიაღ კარგი მეჩანგე იყო, იმასვე მივე. ერთ დღესა დაუძახე, მოდი გვალხინე მეთქი! შემოეთვალა: არ შემიძლიან ხელმწიფის შვილო, ნუ გამიწყრებიო. ავდექით და ჩვენ წავედით, ისხდნენ და ლხინობდნენ. რა ჩვენი მოსვლა შეიტყო, ტოლოომაში გაეხვია და კვნესა დაიწყო. შევატყე რომ სტყუოდა, ჩვენი მოსვლა ეწყინა, მცირე ხანს დავსხედით, ავდექით და წამოვედით. მეორეს დღეს კაცი გაუგზავნეთ, ეთქოთ შინ არ არისო. დიაღ მეწყინა და ჩემი იმდენი ჭირნახული შევინანე და ვსთქვი: რა უყო იმ თავ-ლაფიანს მეთქი? ზოგნი მტრობდნენ ჩემ კერძ მხლებელნი და აბეზღებდნენ, ვიფიქრე, ამათ არ დაუჯერებ მეთქი და არამც ტყუილად აბეზღებდნენ. რა დაღამდა, ფეხი მისწყნარდა, ავდეგ ქვეშაგებიდამ და წაველ მის სადგომს, არავინ დამიხვდა, ერთი პატარა გოგო იყო, იმასა ვკითხე, შენი ბატონები სად არიან მეთქი? გოგომ მითხრა: აქ ხელმწიფის შვილი არ მო-

გვასვენებსო, ახალ ნაყიდ ბაღ'ში წავიდნენო. დიაღ მეწყინა და ვსთქვი, რასაც მეუბნებიან თურმე ტყუილი არ ყოფილა, მაგრამ მტრის ენა არ იყოს კიდევ შევიტყობ მეთქი? წაველ მარტო, ბაღში ვნახე, ხის ქვეშ ისხდნენ და სვამდნენ—დიდ ხანს უყურე, მეჩანგემ დამინახა, ხელში სავსე ოქროს თასი ეჭირა, უთხრა იმ პირშავს ქაჩალს—ხედავ არც აქ დაგვეხ-სნაო? რა იმანაც დამინახა, მსწრაფლად წამოხტა და მითხრა: რას გადამეკიდე, რით ვერ აიღე ჩემზე ხელიო? მე დაუწყე მუქარა და წყრომა. მეჩანგემ უთხრა: კაცად არ იხსენები თუ ეხლავ არ მოჰკლამო! ხანჯალი ამოიღო, რომელიც მე ძვირ-ფასად უყიდე, დამიწყო ჩხვლეტა და ამკუწა, როგორც შენ მნახე; თავის ფიქრით მე მკვდარი ვეგონე, ზანდუკში ჩამდვა, წყალში გადაგდება უნდოდა და მეტის სიჩქარით ველარა გაი-გორა. ღმერთმა ჩემი სიმართლე შეიბრალა, რომ ხმელზე და-ვეცი. შენ ღმერთმან ჩემად ნუგეშად გამოგაჩინა. დამიწყეს ძებნა და პირად არავის უთხრეს, ეთაკილებოდათ. ჩემი დედ-მამა ურუმის ხელმწიფესთან იყვნენ, მერე დედა მოვიდა და მამა ხელმწიფეს არ გამოეშვა. რა ჩემი დაკარგვა შეეტყო, დიდი ვაება იყო არამში; მაგრამ არ გამოაჩინეს. შენ რომ წიგნი გაგატანე და ფლური გამოეგზავნა, ის იმისი ოსტატი იყო, ჩემი წყალობით გაკეთებული, იმან ჩემი სიკეთე ისე და-ისწავლა, ერთის ცუდის ბარათის ნახვით ისე გაიხარა, იმან იმდენი ჩემი სიკეთე ვერა დაინახარა. ეს მიამბო ქალმა. დი-დად შემებრალა და ვეეედრე იმ ღამეს ისე მსწრაფლად სად მოამზადე იმდენი სახელმწიფო იარაღი? მიბძანა: შენ რომ და-საპატიჟებლად გაგგზავნე, მე ჩადრი დავიხურე და ჩემს სად-გომში მიველ, დედას მუხლს მოვეხვიე და შენდობა ვთხოვე. რა მნახა, დიდად გამიწყრა და მიბრძანა: რადგან დაიკარგე ნეტავი არ გამოჩენილიყავო, არც გვარის სარცხვენლად ცოც-ხალი იყოო, ახლავ თვალიდამ მომშორდიო; მე შევფიცე არა დამიშავებია რა, ყველა ჩემი თავგარდასავალი ფიცით შევა-ჯერე. რა ჩემი იმდენი სასჯელი და სიმართლე შეიტყო,

ღმერთს მადლობა შესწირა და ჩემის ნახვისათვის გამხიარულდა, მერე ვთხოვე, თქვენის ქარხნის იარაღი ამაღამ მათხოვე, ხვალ იამანსა და ჩემ სიმართლეს თქვენ წინაშე ჰსცნობთ, მერე რაც შეგცოდო ის გარდამახდევინე მეთქი, მიბოძა და წამოველ. მამიჩემის მოხელენი მოვასხი და ჯავრიც ამოვიყარეო. რა ეს დაასრულა, მიბძანა: შენი დიდი სიბრალული მაქვს. თუ შენ ასე გულ-მტკივნელად გაგისტუმრე და აგიტყდა რამე, ღმერთი კეთილს არ მომცემსო. მეორე ეს რომ, ორი თვეა გსინჯავ და შენი სჯული დიაღ მომეწონა, ჭეშმარიტი და წმიდა სჯული გქონიაო და ჩვენს სჯულზე გული ავყარე, კერპთ-მსახურნი და ბუთის მლოცავნი ვართო, მეც შენ გამოგყვები წავიდეთო. რა მისგან ესე მოწყალების ხმა გავიგონე, სიხარულით გულმა თრთოლა დამიწყო და მრავალი წერილის სიტყვა ვამცენ და სჯულის საქმე შევაგონე. მართლად გული გამოეცვალა: მიბძანა მზად იყავ, როდესაც ღამე მოვიდე წავიდეთო; წავიდა ორი დღე აღარ გამოვიდა, ყოველ ღამ კარში ვიდეგ და ველოდი. რა შუაღამე შეიქმნა მესამე ღამეს ვნახე კაცურად მოკაზმული იარაღით მობძანდა, ხელთ ხურჯინი ეჭირა, ერთი თავის სამკაულით და თვალ-მარგალიტით სავსე, მეორე ფლურით და თეთრით. მიბრძანა დადგომის ღონე აღარ არის, წავიდეთო. საჯინიბოში შევიდა, ორი კარგი ბედაური გამოიყვანა, შეკაზმა, შევსხედით და წავედით, ცხენის ჭენებით ამ გზაზე. სულ მაფიცებდა და მითხრა: ღვთის წინაშე შენის ამაგის ფასით არ გაგიმტყუნდიო, შენ იცი და შენმა ღმერთმა, როგორც ჩემს სიყვარულზედ მტკიცედ იქმნებიო. მე ამდენი დიდება და სახელმწიფო შენის გულისთვის დავთმეო და გამოგყევო, შენც არ მიღალატო და არ დამაგდოვო; მეც შევფიცე საშინელის ფიცით, საუკუნოდ შენი მოსამსახურე ვიყო მეთქი და შენს ბრძანებას არ გადავიდე. რა გული შევაჯერე ფიცით,—დღე და ღამე ვიარეთ, ერთს დიდ წყალს მივედით, ფონი ვერა ვპოვეთ, დიდი მინდორი და სიცხე იყო, სამი დღე ხან აღმა უარე, ხან დაღმა, ვერა

გავაწყეთრა. ერთი პატარა ხე იდგა, ის ქალი იქ დავსვი, წამოველ, სამი დღე და ღამე ვეძებე, ერთ ალაგს ფონი ვიპოვნე, მიველ ვნახე, ქალი აღარ დამხვდა; დავჭმუნდი, მრავალი ვეძებე, ველარა გავიგე რა. იქავ ნაიმანის ქალაქში წაველ, ერთი თვე იქ დავყავ ძებნაში. წამოველ ერთ უდაბურ მთაზე აველ, ჩემის ფიქრით მინდოდა იქიდამ თავი გადმომეგდო და მომკვდარვიყავ. რა ზევით აველ, ერთი ღვთის მოყვარე კაცი დამხვდა, ილოცვიდა. რა ისე გაგიჟებული მნახა, დამიძახა, ამბავი მკითხა; მე ყველა ჩემი თავ-გარდასავალი უამბე და ესეც უთხარ მინდოდა კლდიდამ თავი გადამეგდო და მომკვდარვიყავ. გაიცინა და მითხრა: ყმარწვილი ხარ, შენს სულს საეშმაკოთ ნუ გახდიო, წადი კონსტანტინეპოლში, იქ სამი სხვა ამხანაგი შეგხვდებაო [illegible]თითოს ბათლაბზე, შენსავით დაკარგული ხელმწიფეც უშვილო არის. თქვენის მისვლით ღმერთი იმას ძეს მისცემს და იმის შვილით თქვენ თქვენს ბედს ეწევითო. ხელს ვაკცცე იმ კაცსა, წამოველ აქ თქვენ შეგხვდით, იმ კაცის სიტყვა ამაზედ მენიშნა, რომ თქვენ შეგხვდით, ამას იქით ღმერთი რას მიზამს არ ვიცი. რა მან დავრიშმან გაათავა, მეორემ წამოიჩოქა.

კარი მეორე.

დავრიშის ერანის ხელმწიფის შვილისა თავის ამბვის თქმა ხელმწიფის გაგონება.

ჯერ მრავალი იტირა და მერე თქვა: მე თქვენი ბანდა ერანის ხელმწიფის შაჰი მანუჩარის შვილი ვარ, მამა ჩემს ჩემის მეტი შვილი არა ჰყვანდა, მემკვიდრედ მე გამამელოდა. რა თხუთმეტის წლისა შევიქენ, ნადირობას გავეწყე, უფროსი ერთი ნადირობას ვიყავი. ერთს დღეს თორმეტის დღის სანადიროს წაველ, ვინადირეთ და კარგად შევექეცით, ორმოცი დღე იქ დავყავით. დღე ვნადირობდით და ღამე ვლხინობდით. ერთს დღეს ადრე ავდექი ლაშქრით გამოველ მინდორში, ერთი უცხო ჯეირანი ვნახე, რომ იმისთანა ჩემს მოსწრებაში არ მენახა: უცხოდ შეხამებული თავი, თეთრი ზურგი, წითელი მუცელი, შავი ფეხები, ყვითელი რქები და ყურები ოქროსი, იმ ფერად ტანზედ, რაც ფერადი სთქვა ყოველის ფერადისაგან ჩიგინის მსგავსად შეხამებული იყო. რა ვნახე, მაშინვე ლაშქარს უბრძანე: ყველამ ალყა მოავლეს, დაუწყევით საგდებლის სროლა, სიკვდილი არ მეწადა, ვერ დავიჭირეთ, ალყიდამ გაიქცა და წავიდა, ჯარს უბძანე, თქვენა გხედავსთ და ფთხება; თქვენ აქ მოიცადეთ, მე წავალ მარტოკა საღამომდინ ვდევ, ეგება ცოცხალი დავიჭირო, არ მოვკლამ ისე მოვიყვან მეთქი. ბევრი მიშალა ჯარმა, მაგრამ არ დავიშალე: «იქ წასვლისათვის რა ბევრი ჯარი მინდა, ისევ მალე მოვბრუნდები მეთქი». ჯარი იქ დავაგდე, იმ ჯეირანს გაუდეგ, რა მივახლოვდი, ასე გაიქცეს, რომ თვალწინ დამეკარგის; რა ცოტად მოვშორდი, დადგეს ძოვნა დაუწყის, სანამ

ზედ არ შევადგი არ დაიძროდის, რა ახლოს მივედი, კიდევ გაიქცის,—ვერ დავიჭირე და დაღამდა. გული გადმიჯერდა და ვსთქვი თუნდ ანგელოზიც იყოს, ვერ დავთმობ, ისარი ვესროლე, ფეხში მოხვდა, ერთ გამოთხრილ კლდეში შევიდა, კიდეც დაღამდა, იქავ ჩინარ ქვეშ ჩამოჯხდი ვილოცე, გათენებამდინ იქ ვიყავ,—ვფიქრობდი, დილაზე ვნახავ და ლაშქარში წავალ; რა გათენდა, მიველ კლდის კართან, კაცის ლაპარაკი გამოდიოდა: ვინც ეს შენ გიყო და ჩემი შეწუხებული გული უფრო შეაწუხა, ღმერთსა ვსთხოვ, ჩემსავით დასოს. რა ეს გავიგონე შეველ, ერთი ბერი კაცი ზის შავით მოსილი, ჯეირნის თავი კალთაში უძევს და მდუღარე ცრემლით ტირის და ეალერსება: «ჩემო ნუგეშის მცემელო, ჩემი სევდის უკუ მყრელო, როგორღა ვიცოცხლო; შენ მყვანდი ჩემი სევდის მაქარვებლად და შენის ყურებით სულს ვიბრუნებდი». წავდეგ, სალამი მივე, ხელს ვაკოცე, შენდობა ვთხოვე: არ ვიცოდი, ფათერაკთ მომიხდა, ალალი მიყავ მეთქი. მან მითხრა: შვილო, ღმერთმან შეგინდოს, რადგან არა გცოდნია, მოდი დაჯეო, დავჯეგ, ისრის პირი ამოვართვით, დაკოდილი შეუხვიეთ, საუზმე მოიტანა ესჭამეთ, ჩემი ვინაობა მკითხა მე ყველა წვრილად მოვახსენე. მცირე ხანს უკან ადგა იგი კაცი, ერთ მხარეს ფარდა ეფარა, ასწია და შევიდა, ვნახე ტირილისა და თავში ცემის ხმა მესმა; მიველ ფარდიდამ მოფარებით შევხედე, ვნახე ერთი ფრანგულად თეთრი ტანისამოსით მოსილი ქალი იჯდა, იმისთანა თვალად-ტანადი, ამბათაც არ გამეგონა. იგი შაოსანი კაცი მის წინ თავ-მოხდილი იდგა და ტიროდა, ხან მუხლს ეხვეოდა და ხან ფეხსა, ხან მუხლმოყრით ეხვეწებოდა; მაგრამ იგი მზის მსგავსი ქალი ხმას არა სცემდა, წყრომით იყო. ყმაწვილობის ქარმა ამიტანა, იმ კაცის სასიკვდილოდ გული მითქმოდა და ვექადოდი. ამ თავლაფიან კაცს ეს უამხანაგო ქალი სად მოუტაცნია და ტყვედ უზის, ასე ქვეყანა როგორ გაოხრდა, რომ ამისთანა უგვანი საქმე უქნია? პატარა ხანს უკან ის კაცი გამოვიდა,

მე დიაღ გაუწყერ—ღვთისაგან არ გეშინიან, ამისთანა სწორ უპოვარი მზის მსგავსი ქალი ტყვეთ გიზის მეთქი; გაიცინა და მითხრა: თუ შენის თავისათვის ბედნიერება გსურს, ამ ამბის კითხვას დაეხსენო, თორემ ბოლოს სინანული არას გარგებსო. მე დიდად ვფიცე, არ იქნება თუ არ მეტყვი მეთქი? შედი, იმას ჰკითხე და ის გეტყვისო... შეველ ფრანგულად ქუდი მოვიხადე, სალამი მივართვი, არც სალამი ჩამომართვა და არც შემომხედა,—მივახლოვდი და უთხარ: მზეო ულრუბლოვ, თხუთმეტი დღის გავსილო მთვარეო, რათა ხარ მოწყენით, რატომ არას მიბძანებ, თუ იმ კაცმა შექცოდა, მე ხომ დანაშაული არა მაქვს რა, მე რად მიწყრებით, მიბრძანეთ და მე გადავახდევინებ იმ კაცსა? არც იმით რამ მიბძანა.—მიველ და უთხარ მდულრის ცრემლით, თუ არას მიბძანებ, ამ ჩემის ხანჯლით ოქვენს წინ თავს მოვიკლავ. მიველ მუხლს მოვეხვიე, ვნახე ქვა იყო უცხოთ ნახატი, რომ მანამ კაცი ხელით არ გასინჯავდა, ვერ შეატყობდა სურათია თუ ადამიანიაო? რა ვნახე, დიდად გავკვირდი და იმ კაცის მოკვლა დავაპირე, გამოველ და უთხარ: შენ ქაჯო, ეს რა ეშმაკობა მოგიგონია, გინდა ქვეყანა მოატყუო და ეშმაკის გზაზე წაიყვანო, ამაზე ილოცო და ალოცო ქვეყანა! ეხლავ თავს გაგაგდებინებ მეთქი! მან მითხრა, აცა გული ყმაწვილობის ქარით სავსე გაქვსო. შენ რომ ჯეირანი მომიკალ, მე დაგწყევლე, ვიცოდი შენც ჩემს ჭირში გაებმოდი, დაეხსენ რას აქნევ მაგის ამბავსაო, თუ ჩემ რჯულს იკითხავ, მე ჰეშმარიტს ღმერთს ვილოცავ და არა ამასაო. დიდად შემფიცა და მეხვეწა: მებრალები, მამის ერთახარო, წადი შენს სახელმწიფოს მიეპატრონეო. მე ხვეწნით დიდად შევაწუხე,—მითხდა ხომ არ დაიშალე, დაჯე გიამბობო.—მითხრა: მე მისრეთის უფროსის კაცის შვილი ვიყავ, დიდად გამოჩენილი სახელოვანი ვაჭარი შევიქენ, ქვეყანა არ დამრჩა უნახავი; რაც დიდი ვაჭარნი იყვნენ მე გამომყვებოდნენ და მრავალს სარგებლობას იქმოდნენ. საფრანგეთისაკენ ავემზადენით, რაც უცხო და ძვირფასი იყო, მრავალი

ვიყიდეთ, წავედით, მრავალი ვაჭარი გამომყვა, მრავალი დღე ლხინით და შექცევით ვიარეთ. საფრანგეთს მივედით, დიაღ დიდი და ვრცელი ქალაქი იყო, დიდი წყალი ჩამოდიოდა, ერთი უდიდესი ქალაქი წყალს იქით იყო; შევედით, ქარვასლებში ჩამოვხდით, საპალნეები ჩამოვხადეთ და მივალაგეთ. კარზე გამოველ, ვნახე ერთი ხოჯა და ერთი ჩადრიანი დედაკაცი მოვიდოდნენ, შევატყევ ხელმწიფის კარიდამ იყვნენ, წინ მივეგებე, მოვიკითხე, სადგომს შეუძეღ. მკითხეს ამ ვაჭართ უფროსი რომელიაო, მე მოვახსენე მე ვარ მეთქი: თუ შენა ხარ ხელმწიფის ქალი გიბძანებსო, რაც უცხო ძვირფასი ნივთი გქონდეს წამოიღეო. ავდეგ ცოტა რამ ფეშქაში იმათ მივართვი, თქვენ წაბრძანდით მეც ვიახლები მეთქი. რა წავიდნენ რაც მე მქონდა და რაც არა სხვათ გამოვართვი ძვირფასი ნივთი და ფარჩა წავიღე, კარზე მიველ, ხოჯები შემიძღვნენ, შეველ მრავალი ქალის ჯარი ვნახე, რომ სიმრავლემ და სიტურფემ გამაკვირა. შემიყვანეს სადაც ქალი იჯდა, რა დავინახე, დიდხან განვცვიფრდი, ალაგიდამ ველარ დავიძარ. რა ცნებას მოვეგე თაყვანი ვეც, ქალი ისფრით მოსილი იყო, მის მშვენება და სიტურფე რაღა მოგახსენო: სურათი თვით შენის თვალით ნახე, ეს იმას ასრე არ ემსგავსების, ვითა ერთი საწყალი ბიჭი შენ.

დიდხან დაფიქრებული იჯღა, მერე ამოიოხრა და მითხრა: მუსალიმო რა გაქვს მოიტანეო, მივართვი გაშალა და ნახა, მიბძანა დღეს წადიო, ხვალ მოდი ფასი წაიღეო, გამოვბრუნდი შინ მიველ, იმ ღამეს სულ იმ ქალის მშვენიერებას ვკვირობდი, ამისთანა მნათობი ანგელოზი თუა, თორემ ადამიანის შვილი არ იქნება მეთქი. რა გათენდა, ხელმწიფის კარზე მიველ, ხოჯამ მითხრა: აქამდინ სად იყავ, ხელმწიფის შვილი მოგელოდაო? შეველ როგორც მენახა, ისე იყო, მიბძანა, მოდი მუსალიმო, დაჯეგო. დავჯეგ, შარბათი და ხილი მოატანინა, მიბოძა და მიბძანა: სულ შენი სათავნო რასა იქსო?—მოვახსენე, ათი ათასი თუმანი. მიბძანა, თუ კარგი ვაჭ-

რობა მოგვივიდეს რა დაგიჯდებაო? მე მოვახსენე: თუ კარგა გავიდეს, ხუთი ათასი თუმანი სარგებლობა მექნება; მიბძანა: ეს შენი ფარჩა რა ფასისა არისო?—მე მოვახსენე, მაგისი ფასი თქვენის ჭირის სანაცვლო იყოს მეთქი, თქვენი წყალობის მეტი სხვა არა მინდა რა მეთქი. ეგ როგორ იქნებაო, მოახლეს ანიშნა: წავიდა, ერთი ქისა თეთრი მოიტანა, შვიდი ათასი თუმანი. ეს, რაც სარგებლობას იქმოდი, ის თეთრი მომიციაო, მხოლოდ ერთს სამსახურს დაგდებ—თუ შეგიძლიან ახლავ პიროობა დამიდევო. მოვახსენე: თქვენ სამსახურზე თავ-დადებულ ვარ და თქვენთვის სიკვდილი ლხინათ მიმაჩნია მეთქი. მიბძანა. თუ მართალს ამბობ, ეხლავ წადი და ამხანაგი წყალს იქით გაგზავნე, შენ თავ კაცად აქ მოდი, სადაც გაგგზავნო, და გაგატანო რამე, შენ იცი და შენმა ღმერთმა, თუ არსად გამცემო. შევფიცე, თქვენს საიდუმლოს როგორ ვეტყვი ვისმე მეთქი?—წაველ ჩემ ამხანაგთ უთხარ: აქ დიაღ მძლავრი ხელმწიფეა, მიზეზი არა მოგვიგონოს რა და არ წაგვახდინოს, წყალს იქით რომ ზის, დიად მოწყალე ხელმწიფეს ამბობენ, იქ წავიდეთ მეთქი. დამიჯერეს, იმავ წამს ბარგი ხომალდში ჩააწყეს და წავიდნენ. მე წავალ, ჩემი თეთრი დარჩომილია ხელმწიფის ქალთან, გამოვართმევ და მეც მალე მოგეწევით მეთქი. ისინი გავისტუმრე, მე წამოველ ქალთან, შეველ, ვნახე, მარტო იჯდა. მიბძანა: თუ შეგიძლიან და არ გამიმტყუნდები, ჩემს დარდს გეტყვიო, თუ არა და ღმერთმა გიშველოს, ისევ წადიო. მე მოვახსენე: რასაც მიბძანებ, თუნდ ჯოჯოხეთში გამგზავნო, თქვენი დაურჩება არ შემიძლიან მეთქი. მიბძანა: აბა თუ მართალს ამბობო; ორი წიგნი მომცა და ერთი თავისი ბეჭედი. იმ ქალაქს რომ გასცილდები, ერთი ბაღია და ბაღის კარზე ერთი კაცი ზის, სახელად ხოსრო ჰქვიან, იმასთან მოდი, ეს ბეჭედი მიე, შენ გამობრუნდი, ვინც იმან გითხრას, ეს წიგნი იმას მიუტანე და იმისი ამბავი შემატყობინეო. მეც შევჯეგ ცხენზე და წაველ წერილის მისატანად.

ერთი დიდი თვალ უწდომელი ბაღი დამიხვდა, კარზე შეყრილობა იყო, ერთი კაცი ოქროს სელზე იჯდა, ვიფიქრე უცილოდ ეს იქნება მეთქი. ცხენიდამ ჩამოვხდი, სალამი მივართვი,—მიბძანა: უცხოს ვისმეს გევხარო, მე მოვახსენე ვაჭარი გახლავარ მეთქი. ერთი უცხო ბეჭედი მაქვს, შეყრილობა ვნახე, ეგება იყიდოს ვინმე მეთქი. მიბძანა, მიჩვენეო. მეც მივართვი. გაკვირვებულმა წყროსმით შემომხედა და არა მიბძანა რა. მცირე ხანს უკან ხალხი წავიდა, მე ვიდეგ, ხელი მომკიდა, ერთს კუთხეში მიმიყვანა და მკითხა: შენ ვინ მოგცა, ან ამისი პატრონი რით იცან, ან ამ ამბისა შენ რა იცოდიო? მე შევფიცე, ამის მეტი არა ვიცი რა: ხელმწიფის ქალმა მომცა ერთი ეგა და ორი წიგნი, შენთან გამომგზავნა, ვინც იმან გითხრას, იმას მიეციო. მიბრძანა: თუ იმის გამოგზავნილი ხარ, შენ მაგ ბაღში ვინც დაგხვდეს, იმას მიეო. შეველ სულიერი ვერა ვნახე, ფრინველთ გარდა, ერთ ალაგს ვნახე ერთი დიდი ფოლადის ყაფაზი ეკიდა, შიგ ერთი გმირის მსგავსი ახალგაზდა ყმაწვილი კაცი იჯდა, მუხლზედ თავი ედვა და ტიროდა. მე იმის მსგავსი მშვენიერი ფალევნური ყმაწვილი კაცი არ მინახავს, იმისმა სიტურფემ იმ ქალის მშვენიერება დამავიწყა, წავდეგ სალამი მივე, რა შემომხედა, მიბძანა: ძმაო, თავი რად გამოგიმეტებია, ამ ღვთისა და კაცისაგან გაწირულთან როგორ შემოხველო? მე ის წიგნები მივართვი და ქალის მაგიერ მოკითხვა მოვახსენე და იმის შეწუხებისათვის დიდი მწუხარება მოვახსენე. წიგნი წაიკითხა, მრავალი იტირა, მეტი ტირილით დაბნდა, უსულოს გვანდა, წყალი დავასხი, ძლივ მოვაბრუნე; ის ყმაწვილი ტიროდა, მისი სიბრალულით მეც მრავალი ვიტირე. მან ყმაწვილმა მიბძანა: ძმაო, წადი და ასე მოახსენე: ჩემის გულისათვის ნუ სწუხარ, ჩემი საქმე წასულა ღვთისაგან გამომეტებული და კაცთაგან მოძულებული. უბედურად დავრჩით, ღმერთს ჩემზე ხელი აუღია, ჩემი მამაცობა და ძალა ვერ მოვიხმარე, ჩემის მორჩენის იმედი, ნუ გექნება და იყავ მშვიდობითო, თან ცხელის

ცრემლით ტიროდა. ანაზდად ლაშქრის ხმა მომესმა, რომ იმ ბაღში მოდიოდა, შევხედე ხლმის ელვა დავინახე, მრავალი კაცნი ხმალ ამოღებულნი მორბოდნენ, ერთი საზარელი დიდი შავი კაცი შემოვიდა, ხელთ შეშფარი ლახტი ეჭირა. რა დამინახა მომვარდა, მე შიშით ალაგიდამ ვერ დავიძარ, მოვიდა თავში ლახტი დამკრა, ასე დავბნდი მკვდარივით დავეცი, ველარა გავიგე, რა ქნეს. რა სულად მოველ, ორ კაცს ზურგთ ვეკიდე, ერთმანერთს ეუბნებოდნენ: სწრაფად იარე დავმარხოთო, ხელმწიფის შვილი რომ თავის ბიძაშვილს მოჰკლავს, უყუროთ. მე დაუძახე: თუ ღმერთი გრწამსთ, მკვდარი ვარ თუ ცოცხალი. გაეცინათ და მითხრეს: თუ ცოცხალი არა ხარ, როგორ ლაპარაკობ? მე კიდევ ვაფიცე რა ამბავი იყო, რათ მომკლეს, ხელმწიფის შვილი ვინ არის და ან მისი ბიძაშვილი, ან რათა ჰკლავს? ეს ამბავი შენგან მოხდა და ჩვენ ამბავსა გვკითხავო. მე შევფიცე არა ვიცი რა მეთქი. მათ მითხრეს: შენ რომ წიგნი გაგატანა, იგი ხელმწიფის შვილიაო და ყაფაზაში რომ ვაჟი კაცი იჯდა, ის იმის ბიძაშვილიაო; შენ რომ წიგნი მიგიტანია, ვიღასაც ხელმწიფისათვის მოუხსენებია და ქალი დაუბეზღებია, ფიცხლავ ჯარი მოგისიათ, შენ ისე მკვდრის პირობაზე დაგაგდეს; ის ყმაწვილი წაიყვანეს. ქალს მამისათვის პირობა მიუცია, ის ვაჟი ამალამ ქალმა უნდა მოკლას. რა შევიტყე, შევეხვეწე: მეც თან წამიყვანეთ მაყურებინეთ მეთქი. წავედით, მეფის არამში მივედით, ერთ ხეს ქვეშ დავსხედით და უყურებდით. ხელმწიფე ტახტზე იჯდა მრავალნი დიდებულნი თავს ადგნენ, მრავალი სანთლები ენთო, მცირე ხანს უკან მრავლის ჯარით მოვიდა, მამას გვერდთ დაუჯდა, წავიდნენ იგი ყმაწვილი ყაფაზიდამ გამოიყვანეს, ზაფრანას ფერად შექნილ იყო, დიდად დაღონებულ იყო, პირ და პირ ხეზე მიაკრეს, ნაზირმა ხმალი ამოიღო და იმ ქალს მისცა. ადგა ქალიც ხლმით შეუტია, ხმალი შორს გასტყორცნა და იმ ყმაწვილს მუხლზე მოეხვია და უთხრა: ეს ამიტომ მოვიგონე, რომ შენი ნახვა მღირსებოდა და შენდო-

ბა მეთხოვნა, ვიცი, ეს უღმერთო კაცი მოგკლავს არ გაგიშვებს და ჩემის მიზეზით ბევრი ავი საძმე მოხდებაო. ალალი მიყავ რაც შეგაწუხეო.—ასეთი ტირილი და ვაება შეიქმნა, რომ ქვასაც ტირილი მოუვიდოდა ამათი საცოდაობით. ამ დროს ხელმწიფემ ვეზირს უბძანა: ეგ გინდოდაო, რომ ამ უნამუსო ქალმა ასე ქვეყანაში შეგვარცხვინაო? წადი, გამოათრიეეო! მივიდნენ, ძლივ მოაშორეს, ვეზირმა ხელმწიფის შიშით ხმალი აიღო და წავიდა, ყმაწვილი უნდა მოეკლა, ანაზდათ ერთი ხიდამ ისარი გამოვარდა და ვეზირი მოკვდა. წვიმასავით ისრის სროლა შეიქმნა, კინალამ ხელმწიფეც მოკლეს, ერთი არეულობა მოხდა, მრავალი კაცი დაიხოცა, ყველანი დაიფანტნენ, მე ფეხზე დგომის ღონე აღარა მქონდა, შიშით დავბნდი, მკვდარივით ვეგდე. ხელმწიფის ქალს გამოევლო, მე ასე უსულო მნახა—შევებრალე, უბძანა წაიღეთ ეგ საწყალი დამარხეთო. მოვიდნენ, მნახეს კიდევ სული მედგა; მოახსენეს კიდევ ცოცხალიაო — როგორ დავმარხოთო? იამა და უბრძანა: წაიყვანეთ თავის სადგომში დააწვინეთ, ექიმი დააყენეთო, მაგის ცოდოში არ ჩავდგეო.

მე არც ერთის გრძნობა არა მქონდა, უგონოდ ვეგდე, როდესაც მოვბრუნდი, ვნახე ჩემ სახლში ვიწექ, ექიმი მწამლობდა, დიდად გავოცდი და ვერას მიმხვდარვიყავ თუ რა მოხდა: ჩამივარდა სევდა და ვიყავ განცვიფრებული, ქარვანი აიყარა—წავედით. მე სახლიც მომძაგდა და ქონებაცა; ამ ალაგს რომ მოვედით მომეწონა, მხატვარი მოვიყვანე, ეს სურათი დავახატვინე, ერთი თან შეზდილი ყული მყვანდა, ჩემი საცხოვრებელი იმას მივე და რაც ერთს კაცს ცხოვრება მოუნდება მე დავიჭირე, ვარ აქ მასაქეთ და იმ სურათის შეხედვით ვცხოვრობ. წელიწადში ერთხელ ჩემი ყული მოვა საზრდოს და ტანთ საცმელს მომიტანს და წავა. რა ბერმა კაცმა ეს ამბავი დაასრულა, ჩამივარდა გულში სევდა და მრავალს ვეხვეწე გზა მასწავლე წავალ მეთქი. ბერმა კაცმა მითხრა: ნუ გინდა შენი თავის დაღუპვაო, იქ ვერას გახდებიო. ხან ხელს

ვაკოცე, ხან მუხლს ვეხვივე, დიაღ შევებრალე.—მითხრა: ხომ არ დაიშალე, სიტყვით განიშნებო, თორემ შენც ხედავ ჩემს მეტი არავინა გყავს, რომ გზა გასწავლოსო; სიტყვით ასე მანიშნა, მეგონა სწორეთ მინახავს მეთქი. ჩემი ცხენი და სახელმწიფო ტანისამოსი იმ კაცთან დავაგდე, ერთი გლახის ჩოხა ჩავიცვი, გამოვესალმე და წაველ. მრავალი დღე და ღამე მოუსვენებლად, ქარისაგან უმალედ ვიარე, რაც გზაზე ჭირი გადამხდა რო მოგახსენოთ, შეგაწუხებთ. მეექვსე თვეს საფრანგეთს ჩაველი, ერთი წელიწადი იქ ვიყავ, არა კაცმა არ გამიკითხა, არა სახლში შემიშვა ვინმე. რასაც ქუჩაში ან ნაოხარში დამიღამდის, იქ დავწვებოდი, დილაზე ავდგებოდი, ბაზარში პურს ვითხოვდი, ყმაწვილები ქვას დამიშენდნენ და დამიწყებდნენ ლანძღვას, რა შეუტევდი, დაიძახებდნენ: გიჟი კაცი მოვიდაო, ხალხნიც შვილებს მომისევდნენ, კაცები ძაღლებივით გამომიდგებოდნენ. დიდად შევწუხდი და ჩემს თავს ვგმობდი საჩქაროდ წამოსვლისათვის. ერთს დღეს ბაზარში ჩაველ, ერთი ყვირილი და კიჟინა შეიქმნა, ასეთი რომ, მეორედ მოსვლას გვანდა. კაცით დედაკაცამდინ მორბოდნენ და იძახდნენ: გიჟი მოვიდაო, გზები გაუშვეს, სულ ბაზარში და სახლებში შეცვივდნენ. მე ვიფიქრე: წავალ და ვნახავ მეთქი. ვნახე: ასე დიდი კაცი მოდიოდა, რომ იმისი სიდიდე გამიკვირდა, ხელში ლახტი ეჭირა, საგდებელი სარტყელში ჩამოეგბა, ხმალი ერტყა, სპილოსავით პირთ პერეული მოსვლოდა, თვალი სისხლის ტბას უგვანდა, უკან ოთხს კარგათ მორთულ ყმაწვილებს საკაცე ეჭირათ, წინ ის კაცი მოუძღოდა. რა ხოსრო ბაზარში მოვიდა, დააგვევინა, ლახტი მიწაზე დადვა, საკაცე წინ დაიდგა, ის ყმაწვილები უკან დადგნენ, მკვდარ წინ დაიჩოქა, თავში ცემით იტირა და მოსთქვამდა საბრალოს ხმით. მისის სიბრალულით ყოველი სული ტიროდა, თავი სულ დაიმტვრია საკაცეზე, სისხლში მოისვარა. მე ამდენი ვიტირე, მთლად დავბნდი. რო მოვბრუნდი, ადგა ის კაცი, ლახტი აიღო, ყმაწვილებმა საკაცე აიღეს წავიდნენ, მე

უკან გავყევ, მიძახდნენ: დაბრუნდი, მოგკლავსო. მე არ დავიშალე და სირბილით მივსდევდი, ერთი კაცი მომეწია, ნუ მისდევ, ეგ გიჟია, მოგკლავსო, რად გამოგიმეტებია თავი სასიკვდილოთაო. მე ასე თავ-მოძაგებული ვიყავ, რომ სიკვდილი მენატრებოდა; რო შევიტყე კაცს ჰკლავდა, უფრო გამოუდეგ, ეგები მომკლას და მოვრჩე ამდენ სატანჯველსა მეთქი. ერთი დიდი რკინის კარი გააღეს, შევიდნენ და საკაცეც შეიტანეს, კარი მოხურეს. მე დავრჩი კარზე, მცირე ხანს უკან გააღო ერთმა იმ ყმაწვილებთაგანმა და მითხრა: ვაი შენი ბრალი, რა გიჟი ხარო, რათ მოიკალ თავი, მოდი გეძახის. შეველ, დიაღ დიდი ხელმწიფური სახლი იყო, ტახტზე იგი საკაცე ედგა, დაბლა ის კაცი იჯდა, ლახტიც გვერდ ედვა. თავი დაეღუნა, ზღვის მსგავსად ცრემლის გუბე კალთაში ედგა და გულ ამოსკვნით ტიროდა. დიდხან ვიდეგ, რა შემომხედა, სალამი მივეც, აიღო ლახტი და დასაკრავად მოიქნია, მიველ და მუხლს მოვეხვიე: ღვთის მადლს მომკალ, მე იმისთვის გამოგიდექ მომკალ და ამდენ მწუხარებას დამხსენ მეთქი.

რა ისე თავ გამომეტებული მნახა, დიაღ შევებრალე, მაშინვე ლახტი დააგდო. ერთი ასეთი სილა შემომკრა, რომ მაშინვე წავიქეც, ერთი საათი დაბნედილი ვეგდე. რა მოვბრუნდი, ვნახე ჩემი თავი კალთაში ედვა. ავდეგ და მოკრძალებით დავდეგ, მან მიბძანა: ვინა ხარო, ეგრე სასიკვდილოდ თავი არ გეწყალვისო? დიაღ შემებრალეო, დაჯე მიამბე შენი ამბავიო! თუ რომ შემიძლიან გიშველიო. მიველ, რაც თავს გარდამხდომოდა ყველა წვრილად უამბე, დიდხან არა სთქვა რა—ამოიოხრა და მერე მიბძანა: იმ ღვთისაგან დაწყეველილის თაობაზე რამდენი კაი ვაჟკაცი მომკვდარაო. მასუკან თავისი ამბავი მიამბო: ამ მკვდარს რომ ხედავ, ჩემი ხელმწიფის შვილია და მე ამისი ლალის შვილი ვარო. ამას რომ მამა მოუკვდა, ეს ყმაწვილი ობოლი დარჩა, რა თავისი სიკვდილის დღე შეიტყო, ხელმწიფემ თავის ძმას დაუძახა და

უთხრა: მე ხომ ვკვდებიო და შვილი პატარა მრჩება, მინდოდა ჩემსავე სიცოცხლეში შენი ქალი ჩემი შვილისათვის მიმეცაო, ხელმწიფედ დამესვა და ჩვენ ღვთის სამსახურს შევდგომოდითო, არ დამაცალა სოფელმა. შენ იცი როგორც ჩემ შვილს ობლობას არ დაჩნევ, როცა ხელმწიფობა შეიძლოს, მა'შინ შენი ქალი შერთე, ქორწილი უყავ, სახელმწიფო ამას დაულოცე და შენ ღვთისაგან შეცოდების მოტევება ითხოვეო. რა ესე დაასრულა, მიიცვალა. ძმა ბატონად დაჯდა, ეს ყმაწვილი დიდად უყვარდა ხელმწიფეს, ცოლი მოუკვდა. ამ ყმაწვილის მამას ერთი ლამაზი ხასა ჰყვანდა—ის შეირთო. ის ქაჯი დედაკაცი ამ ყმაწვილის დედისაგან გულნაკლული იყო. ამ ყმაწვილზე ჯავრი იყარა, აბეზღებდა და აძულებდა თავის ბიძას. თურმე ეტყოდა, თუ შენთვის კარგი გინდა, ამას ნუ აცოცხლებო, თორემ არ მოგასვენებსო. ამდენს შეადგა ის წყეული დედაკაცი ბიძას, რომ სრულებით გული გამოუცვალა. რა ეს ყმაწვილი მოიზარდა, ვფიქრობდი: ჩვენი მემკვიდრის შვილი დაგვიჯდება ხელმწიფეთაო. ვეზირიც მტრობდა, მივიდა და იმანაც ხელმწიფესთან დააბეზღა. ხელმწიფემ ბძანა, როგორ დავკარგო, რომ ჯარმა არ შეიტყოსო? ვეზირმა მოახსენა: კარში ნუ გაუშვებ, გიჟობა მოუგონოთო.

ექიმი დაყენეს, დაგდეს ხმა, გაგიჟდაო, დაბეს, ასმევდნენ წამალსა, აქიმი დაარიგეს. მოვიდა აქიმი, ქვეყანას მოახსენა: უფრო გაგიჟდებაო, სანამ დაჭკვიანდეს, ერთი რკინის ყაფაზა გაკეთეთ, იმაში ჩასვით და ბაღში დაჰკიდეთო. წაიყვანეს ის ყმაწვილი, ყაფაზაში ჩასვეს, ბაღში დაჰკიდეს, დაუწყეს წამლის სმევა. ის ქალი რომ თავის ბიძისა დანიშნული იყო, სხვა აღარ ითხოვა; ის ყმაწვილი ისე სატანჯელში იყო, ქალი დიდად უყვარდა. იმ კაცის ხელით მისწერა ქალმა: სადამდინ იქნებიო, აქ მე ჯარს შევყრი, ერთს დღეს გამოდი და ხელმწიფედ დაჯეო, ამდენი შენზე უსამართლობა, მეშინიან ღმერთმა მე არა მკითხოსო. თურმე ერთმა წყეულმა მოახლემ გასცა, წავიდა ხელმწიფეს მოახსენა: ყმა-

წვილი გამოიყვანეს, სიკვდილი ვერ გაუბედეს, ჯარის შიში ჰქონდათ. ვეზირი მივიდა ქალს უთხრა: შენისთანა ხელმწიფის შვილს როგორ ეკადრება, რომ ქვეყანა შენ გძრახავსო; ხელმწიფის შვილი თავის ბიძაშვილს ჰყვაროობსო? თუ შენი თავისთვის კარგი გინდა, ამაღამ ქვეყანაში გამოდი, ის ყმაწვილი შენის ხელით მოკალ, რომ ავმა ენამ ველარა სთქვას რა. ქალმა დიდხანს ხმა არ ამოიღო და მასუკან ნება მისცა, მივიდა ვეზირი ხელმწიფეს ახარა, იმ ღამეს გამოიყვანეს და ისე ქმნა იმ ქალმა, როგორც გაგიგონია. ვეზირს ისარი მე ვესროლე, მრავალი კაცი მოვკალ, ხელმწიფე ცოტად გადურჩა სიკვდილსა, მერე ცხადივ კი ვერ მოკლეს, მალვით წამლით მოკლეს. მას აქეთ მყავს ეს ცხედარი, მრავალ კაცსა და დედაკაცს მოვკლავ. უწინ რაზმით შეევბმოდი, ხელმწიფემ და იმისმა ჯარმა ვერ მიდგნეს. რა აღარ მებრძოლეს, ვინც დედაკაცი ან კაცი დამხვდება, მოვკლავ. ამ ცხედარს ყველას ვაჩვენებ და მისი სიკვდილის დღეს გაუახლებ, მეც ვიტირებ და ამ ყოფით ვარ, რადგან ჩემი ვერც ხელმწიფის შვილმა ხელმწიფობით და ვერც იმ ქალით გაიხარა, მეც იმაზე არავის გავახარებ. ხვალ ამ ხელმწიფის შვილს იმ ქალთან წავიღებ; საკაცეს ქვეშ შენ შეუდეგ მალვით გასინჯე, მე შენს ამბავს უამბობ, მაგრამ იგი ქალი ასეთი მშვენიერია, რომ პირველ ნახვაზე კაცი გულ-შემოუყრელი ვერ მორჩება, შენ შორიდამ თვალი შეაჩვიე, რომ გული არ შეგიღონდესო. დიაღ მიამა და მუხლს მოვეხვიე, შენს მეტი ნუგეში არა მყავს. რასაც სიკეთეს მიზამ, ღმერთი დაგიმადლებს მეთქი.

იმ დღეს აბანოში გამგზავნა, უცხოს ტანისამოსით მომრთო, თავი მომპარსვინა, მეორეს დღეს საკაცეს ქვეშ შევდეგ, როგორც იმ დღეს მენახა ისე წავედით, ქალაქი აირია, გავიარეთ ქუჩები, ერთ ბაღში მივედით, საკაცე იქ დავდგით; მე წავედი ერთ კუთხეში დავიმალე, იმ კაცმა დაიწყო თავში ცემა და ტირილი, ასეთის საბრალოს ხმით მოსთქვამდა, რომ ჭვაც ატირდებოდა. მცირეს ხანს უკან ქალის ჯარი გამოვი-

და, ის ქალი ისფრით მოსილი იყო, ხელსახოცი ეჭირა და გულ-ამოხუჩვნით ტიროდა, მაგრამ იმისი მშვენიერება კაცისაგან არ გამოითქმის, გული შემიბნდა, დიდხანს უსულო ვეგდე. რა სულად მოვეგე, ტირილი გაეთავებინა, ჩემს ამბავს უამბობდა, ქალი დიდის ხმით ტიროდა, მერე ტირილი გათავა და რაღაცა ბძანა, თავზე ხელი დაიდვა და წავიდა, ჩვენ საკაცე ავწიეთ და შინ მოვედით. იმ კაცმა მითხრა, გესმოდა რა თქვაო? მე მოვახსენე: არა გამიგონია რა მეთქი. მიბძანა: თუ ის ქალი ჩვენს ნებაზე არ იყოს, აქამდინ არ ვაცოცხლებდი, ერთი რომ ჩვენ ნებაზეა, მეორე ესა, მინდა ამ ქვეყნიდამ დაიკარგოს. შენი ამბავი მოვახსენე, ასე მიბძანა: თუნდ იმავ წამს მომკლას არას ვინაღვლიო, ოღონდ იმ ურჯულო მამაჩემს მოვრჩეო. ამაღამ კაცს გაგატან, აქ მოიყვანე ნუ გეშინიან, მანამ აქ იქნება ნურა გეფიქრებარა, როცა წაიყვან ასე გაგისტუმრებ, რომ ვერას შემოგივიდნენ, მშვიდობით წახვიდეო. მე მუხლს ვაკოცე, ღმერთი თუ გადგიხდის შენს სიკეთესა, თორემ მე არ შემიძლიან მეთქი. რა დაღამდა, ერთი ყული გამატანა და უთხრა: ფრთხილად წადით, გზა არ აგერიოს, იმავ ბაღში მოუცადე, ქალი გამოვა და აქ მოიყვანეთო. წავედით, რა იმ ბაღის სიახლოვეს ქუჩაში შევედით, ის ღმერთ გამწყრალი კაცი სხვა ქუჩაში შებრუნდა და მითხრა: ძმაო, ქუჩას მიჰყე, იმ ბაღში მიხვალ, ქალი წამოიყვანე, მე აქვე დაგხვდებიო, ცოტა რამ საქმე მაქვსო, წაველ იმ ბაღში მიველ, მცირე ხანს უკან ქალი გამოვიდა, მიბძანა ნულარა სდგეხარ წავიდეთო. წავედით, ჩემის უბედურობით მეტის სისწრაფით გზა ამერია. სხვას გზაზე წაველ, დიდ ბაზარში შეველ, გამითენდა, მწუხარებით, თითქმის შევიშალე; ქალმა მიბძანა, აგერ გათენდა, ის ოხერი შენი სახლი სად არისო? მე მოვახსენე, აგერ მივალთ მეთქი. ძალიან გაგვითენდა. მიბძანა, რა ღმერთი გაუწყრა რით ვერ მივედით, შეგვიტყობენ და დაგვიჭერენო; მეტის სიჩქარით ხან აქეთ გავიქე, ხან იქით ქუჩებში, მაგრამ გზა ვერ ვიპოვნე; ერთ ქუ-

ჩაში ერთი დაკეტილი კარი დაგვხვდა, გავშტერდი და ვეღარსად წაველ, ქალმა შემომძახა: რას გაშტერებულხარო? მე მოვახსენე, წყრომას მემართლები, მაგრამ ეს ჩემი სახლია, ყული სადღაც წასულა, კარი დაუკეტია მეთქი, მიბძანა: მალე გააღეო, არავინ შეგვიტყოსო; ვეწვალე და ვერ გავაღე, მოვიდა თავში ჩამკრა, ვაი შენი ბრალი რა ავი ყოფილხარო? ქვა აიღო, კლიტე გატეხა, შეევედით, მაგრამ შიშით სული მიმდიოდა; ეხლა ამის პატრონი მოვა, ნეტარ ვინ არის პასუხის გამცემი მეთქი? ვნახე სასახლე და ბაღი სახელმწიფოს ჰგვანდა, ქალს დიდად მოეწონა და იამა, ავიდა თალარში, უკან მე მივდევდი, მაგრამ ფეხები აღარ მიმდევდა შიშით, რა თალარი და იმის მორთულობა ნახა, უფრო იამა, შეევედით ერთი პატარა სახლი იყო მოფენილი ერთი სუფრით, საჭმელი და მინებით ღვინო ეწყო, შემომხედა და გაიცინა: შენს ყულს ნულარ უწყრებიო, თუ თითონ წასულა, სახლი გარიგებული დაუგდია. თალარ ქვეშ გავიდა და მიბძანა ის სუფრა და მინა აქ გამოიტანეო; შეველ, გამოვიტანე, მივართვი, ვნახეთ კარგი შემწვარი ქათამი, კაი თეთრი პურები ეხვია. დავსხედით, ჭამა დაუწყეთ, ორიოდ თასი რომ დავლიეთ, ერთი დედაკაცი მოვიდა, დაგვლოცა და გვითხრა: ჩემი ქალი ორსულად არის, დღეს ხუთი დღეა მუცელი სტკივა, შემწვარი ქათამი მასწავლეს, ვერსად ვიშოვნე, თქვენის მადლისათვის ერთი ქათამი მიბოძეთო. დიაღ შეგვებრალა ერთ ლავაშში ქათამი წაუხვიეთ, ქალმა თავის ლეჩაქი უბოძა და უბძანა: მოხვიდოდე დიაღ მარტოკა ვარო! დედაკაცი წავიდა, ქალმა დაიძინა, კარისაკენ თვალი მეჭირა, შევხედე, ერთი უცხო ვაჟი კაცი ცხენზე იჯდა, თავზე შალი ეხვია, წელზე ხმალი ეკრა, ალახტი წელში გაერჭო, საგდებელი გვერდზე ეკიდა, ხელს შუბი ეჭირა. ერთი ჯეირანი ცხენის ტახტაზე ეკრა, პური რომ მივეცით ის დედაკაცი დაჭერილი მოჰყვანდა. რა დავინახე, სულის ამოსვლას აღარა მიკლდარა, ჩავირბინე იმ ბაღში, ერთ ხეს ქვეშ მოვეფარე და უყურე,

ცხენისაგან ჩამოხდა, ის დედაკაცი მიწაზე დააწყვიტა, ერთს ფეხზე შუბი დასცა და მიწაზე დამაგრა, მეორე ფეხს ასწია შუა გაგლიჯა. ის დედაკაცზე რა ისე გაჯავრებული ვნახე, ჩემ თავზე ხელი ავიღე, ამას ეს უყო ერთი პურის წაღებისათვის, ჩვენ რა კეთილს დაგვაყრის მეთქი? დავიწყე მკვდრის ლოცვის კითხვა, ასე ვთრთოდი, რომ ჩემი კანკალი იმ კაცმა გაიგონა—დამიძახა: აქ მოდი ნუ გეშინიანო, არ მოგკლავო. რა იმედი მომეცა მიველ მოვეხვიე, ფეხზე ვკოცნიდი — არ მიმიშვა. იმან პირზე მაკოცა; მკითხა ჩემი ვინაობა, მე ყველა წვრილად უამბე ჩემი თავგარდასავალი. მითხრა, კარგი ჭკუა მოგიგონია აქ მოსულხარ, მაგრამ კარი ღია რად გაუშვი!? მერე მკითხა ამ დედაკაცს იცნობდიო? მოვახსენე, ჩვენ რომ პური მივეცით ის არის მეთქი. მე იმ ყმაწვილის მამის სპასალარი ვიყავიო; რა ის ჩემი ხელმწიფის შვილი მოკლეს, მას უკან ყაზახობა დავიწყე, სადაც კაცი, დედაკაცი ან ყმაწვილი შემხვდება დავხოცო. ქვეყანა შევაჯერე. ერთს ღამეს სიზმარში ჩვენი წინასწარმეტყველი ვნახე, იმავ სიზმარში აღთქმა დაუდევ. მას აქეთ არც ხელმწიფესთან ვიარები და არცა ვინ მომიკლავს, აქა ვზივარ, ყოველ დღე წავალ ვინადირებ, საღამოს მოვალ და შევექცევი, სახელად ბაზად-ხან არამს მეძახიანო. დღეს ნადიროობიდამ რომ მოვედი, ქუჩაში მოვდიოდი, გავიგონე ქალის დაკარგვა, ჩემის სახლის სიახლოვეს ეს დედაკაცი მოდიოდა და იძახდა: მწვადს რას ვაქნევ გადავაგდე, ეს ლეჩაქი ხელმწიფის საჩვენებლად მეყოფაო. ვიფიქრე, უთოოდ ეს დედაკაცი ჩემი სახლიდამ მოვა, ხელმწიფის მზვერალი იქნება მეთქი; მან მითხრა, შენი ჭირიმე მეჩქარება, ქალი ავათა მყავს მივეშურებიო. მე უთხარ, მოდი მეც მწვადს მოგცემ მეთქი—არ წამომყვა, მიველ დავიჭირე, მართალი ვათქმევინე, რომ ხელმწიფის მზვერალი იყო, თქვენ ენახეთ და ხელმწიფესთან შესატყობად მიდიოდა, თუ არ მოვწეოდი საქმე გაგიჭირდებოდათო. მე მადლობა მოვახსენე, მან მიბძანა წადი ქალთან, არ უთხრა რო შენი მსახური არ ვი-

ყავი, ბატონ-ყმურად მოიქეცო. წაველ დავჯექ. იმ კაცმა ჯეი-
რანი გატყავა, სინზე დადვა და ჩვენ წინ მოგვართვა, თი-
თონ მონურად თავს დაგვადგა; ქალმა გაიღვიძა და გაუწყრა:
ამ შენმა ბატონმა რომ შინ დაგაგდო სად წახველო? მე
სირცხვილის ოფლმა დამასხა. იმ კაცმა მოახსენა: შენი ჭი-
რიმე, ჩემი ბატონი რომ წამობძანდა თქვენ მოსაყვანათა, მე
ვიფიქრე ბატონი ქალბატონს მოიყვანს და ფეშქაში არა მაქვს
რა, რომ მივართო, წავალ ვინადირებ და ხელცარიელი არა
ვნახავ მეთქი. თქვენ მალე მობძანებულიყავით, მე ნადირო-
ბაში დამიგვიანდა, დანაშაულზე თავი დამიდვიაო. გაიცინა
ქალმა და მიბძანა: რადგანაც ჩემი გულისათვის წასულა და
კარგად გვემსახურა, მიუტევეო. მოვიდა ორთავ მუხლს გვა-
კოცა; წავიდა კარგი ღვინო და კარგი მზა მოიტანა, კაი
ლხინი გვაჩვენა; ქალმა თავის ხელით ავსო თასი, სპასალარს
მისცა დალივა, მუხლს აკოცა და იქავ დადგა. ვიყავით ოთხი
თვე დიდის ლხინით და შექცევითა. ერთ დღეს სპასალარმა
საიდუმლოდ მითხრა: ღმერთმან იცის შენ ჟაძში რომ აქ იყო
არ შეგაწუხებო, მაგრამ უმკვიდროდ დარჩებიო. მე მოვახსენე
შენს სიკეთეს ღმერთი თუ გადაიხდის, თორემ მე არ შემიძ-
ლიან მეთქი, როგორც ბძანებ შენი ნება იყოს მეთქი. მან
მიოხრა: ჩემგან კი ნუ გეწყინება და ნურც იფიქრებ, თქვენი
იქ ყოფნა ვითომც მომწყენოდეს, მხოლოდ სჯობს საქმეს
დაეშურო, მეც თან გიახლები, გზის ფიქრი ნუ გაქვსო. მე
დიდად დაუმადლე, ქალს მოვახსენე, იმასაც დიდად იამა,
საგძალი მოგვიმზადა, სამი ცხენი მოიყვანა, რაც საუკეთესო
იყო მე მაჩუქა, საქალო ქალს, სამი ხურჯინი გავაკეთედ,
სამსავ ცხენს ავკიდეთ, შევსხედით და მამლის ყივილისას გა-
მოვედით, ციხის კარზე მივედით. რა ქალი დაკარგული იყო,
ციხის კარს არ აღებდნენ, სპასალარმა დაუძახა, კარი გაგვი-
ღეთო, მათ მოახსენეს თქვენ ვინახართ, რათ გაგიღოთო?
სპასალარმა შეუძახა: თავლაფიანებო, ვერ იცნობთ თქვენი
ბატონის სიძეა და ქალი მოჰყავს თქვენი ხელმწიფისა? წადით

და იმ შერცხვენილ თქვენს ბატონს უთხარით გამოგვიდგეს და დაგვიჭიროს თუ კაი კაცია. ის რომ ისე ამბობდა მე წნორის ფურცელსავით მათრთოლებდა, გულში ვფიქრობდი ეს კაცი უთოოდ დაგვახოცინებს მეთქი; კარი გატეხა გამოვედით, ხმა ველარ გასცეს. რა მცირე ხანი ვიარეთ, მოვიხედეთ —უკან საშინელი ჯარი მოგვდევდა, ერთი პატარა გორა იყო ჩვენ იქ აგვასხა, თავის ხურჯინიც ჩვენთან დადო, ცხენი საომრად მოკაზმა; ჩვენ გვითხრა თქვენ თამაშა ნახეთო. შეჯდა ფიცხლად, შეუტია გააქცია, ესე დაფანტა, რომ რისხვა ღვთისა იმათზე მიაწია, დიდ ალაგს მიზდია, დახოცა, მესამედი ველარ წავიდნენ; მოვიდა სიცილით და ბოდიში მოიხადა—შეგაწუხეთო, ჩვენ მადლი მოვახსენეთ, გამარჯვება მიულოცეთ, ხელის სიფიცხე და მუხლის სიმსწრაფლე უქეთ, შევსხედით და წავედით. მრავალი კარგი ალაგი ლხინით და შექცევით ვიარეთ. ჩემის მამის ქვეყანას მივედი, მოგვეგებნენ და მრავალი გვიძღვნეს, ღმერთს მადლობა შესწირეს. მამასთან მახარობელი გავგზავნე, მამა მომეგება დიდის სიხარულით და ჯარით; ერთი დიდი წყალი ჩადიოდა იქით მამა ჩემი მოადგა, აქეთ ჩვენ. მე იმათ უთხარ, აქ იყავით, გავალ მამა ჩემს ვნახავ მეთქი, ცხენი გავაჭენე, წყალს გაველ. რა ჩემი ცხენი გაჭენებული ნახა, ბაზად-ხანის ცხენმა თავი წაართვა, ვერც იმან თავი დაუჭირა, წყალში შემოურიეს და ორნივ წყალმა წაიღო. შეიქმნა ყვირილი, შევხედე ბაზად ხანი და ქალი წყალს მიჰქონდა, უკან გამოუდეგ. რა თვალიდამ გაგვცილდა, გამოვბრუნდით, თავში წავიშინე, მინდოდა მეც წყალში ჩავარდნილიყავ, არ გამიშვეს. მე მამას უთხარ: თქვენს სახელმწიფოში მიბძანდით, მე აქედამ ცოცხალი ვერ წამოვალ მეთქი. დიაღ ბევრი მეხვეწა ტირილით და ვაებით გაბრუნდა. მე წაველ იმ მთაზე აველ, რომ თქვენ გინახავთ, მინდოდა ჩამოვარდნილიყავ. ის ბერი მლოცავი ვნახე, მითხრა: წადი კონსტანტინეპოლს შენს საწადელს იქ ეწევიო. თქვენი თავიც მანიშნა, სამი დავრიში შეგხვდებაო, წამოველ

და თქვენ გნახეთ; ამას იქით ღმერთმა იცის. რა მეორე დავრიშმა გაათავა, კიდეც გათენდა.

ხელმწიფე თავის ტახტზე მიბძანდა, ილოცა. რა ლოცვა გათავა, უბძანა: წადით სასაფლაოზე, ერთი გუმბაზია მოშორებით, იქ ოთხი დავრიში სხედან მსწრაფლად მოასხითო! წავიდნენ კაცნი, მივიდნენ, დავრიშები ილოცავდნენ. უთხრა, ხელმწიფე გიბძანებსთო! შეეშინდათ და უთხრეს: რათ უნდივართ, მგზავრნი ვართ და უცხოს ქვეყანას მივდივართო. კაცთ უთხრეს, არ იქნება ხელმწიფის ბძანება არისო. რა ღონე ჰქონდათ, ადგნენ და წავიდნენ; ხელმწიფესთან შევიდნენ, თაყვანი სცეს, ხელმწიფე დიაღ ტკბილად დაუხვდა, მოიკითხა, ახლო დაისვა, თავის არამის სიახლოვეს ერთი სახლი მისცა, იქ დაყენა. რა დახალვათდა, შევიდა ხელმწიფე დავრიშებთან დაჯდა, ჰკითხა თავიანთ ამბავი და უბძანა: იმ ღამეს რო ორი თქვენი ამბავი თქვით მე ყურს გიგდებდით და ამ ორისა კი არ ვიცი—თქვენც მიამბეთო! იმათ დიდათ შეეშინდათ და ფერი ეკრთათ, ეგონათ ხელმწიფე თავებს დაგვაყრევინებსო, ხმა ვერ ამოიღეს. ხელმწიფემ რა იმათი შეშინება ნახა, უბძანა: რათ შეშინდით, პირველად მე გეტყვით ჩემს ამბავს და მერე თქვენ მიამბეთო. დაიწყო ხელმწიფემ ამბვის თქმა.

კარი მესამე.

აქ ბახურ ხელმწიფისაგან თავის ამბვის მბობა და დავრიშის გაგონება.

ხელმწიფემ ბძანა: მე რომ მამა მომიკვდა ყმაწვილი დავრჩი, ხელმწიფეთ დამსვეს, უცოდინარი ვიყავ, არა მენახა რა. ჩემს ხელმწიფობაში ერთი ვაჭარი მოვიდა, ერთი თვალი მომართო, ორმოცი მისხალი იყო. დიაღ უცხო და საკვირველი მეგონა, სალაროში შევატანინე; როდესაც მეჯლისს ვიქმოდი მოვატანინებდი და ვისზედაც წყალობას გავცემდი, ვაჩვენებდი. ყოველი კაცი მიქებდა და ჩემის თავაზისათვის გაიკვირებდნენ. გამოვიდა ერთი წელიწადი, ვხაროობდი ამ თვალზე. ერთი ბერი ვეზირი მყვანდა, თურმე დიდად წყინობდა და ჩემის ხათრით ვერა გაებედა რა. საფრანგეთის ხელმწიფის ელჩი მოვიდა, დიაღ კარგათ დავხვდი: მეჯლისი გავმართე, ჩვეულებისამებრ ის თვალი მოვატანინე, ვანახე და დიდად უქე, ელჩსაც ვაჩვენე, რო ნახა გაიცინა, დიდად მიქო და მომცა. ჩემმა ვეზირმა ველარ მოითმინა, ჩემის ტახტის პირთან მიდგა და ჩუმად მითხრა: ხელმწიფეს ამისთანა რამ როდი უნდა გაუკვირდეს, ერანში ერთი დიდი ვაჭარია, თორმეტი თეფშის ტოლა ლალი ძაღლს ყელზე უკიდია. თუ ერთმა ვაჭარმა ამდენი ძვირფასი იარაღი არად მიჩნია და უპატიურს ძაღლს დაჰკიდა, შენ ხომ ხელმწიფე ხარ—რათ გიკვირს; თუნდ საკვირველიც იყოს არად უნდა მიიჩნიო, შენ კი ვინც უცხო სტუმარი მოვა, აჩვენებ. რა ეს მითხრა ვეზირმა, დიაღ მეწყინა, გაუწყერ და თავის გაგდებინება უბძანე. იმ ელჩმა

რო ნახა მოსაკლავად გავგზავნე, ადგა ტახტ წინ მოვიდა, ტახტს აკოცა, ვეზირის სიკვდილი აპატია. მე უთხარ: დიაღ მოსაკლავია, ტყუილი მომახსენა, ასე მითხრა: თორმეტი თეფშის ოდენი ლალი ძაღლს ყელზე ჰკიდიაო შამის ქვეყანასაო, როგორ დაუჯერო? იმ ელჩმა მითხრა: მაგაზედ რად მოჰკლავ, ჯერ პატარა ხანს პატიმრად შეინახე, შეიტყე თუ ტყუილია, მაშინ გადაახდევინე; თუ მართალია, წყალობა უბოძე, ეხლა რომ მოჰკლა და მართალი იყოს, ამისთანა ყოვლის სიბრძნით სავსეს ვეზირს სადღა იშოვნი და ბოლოს სინანული რაღას გარგებსთო?

დაუჯერე იმ ელჩს, საპატიმროში გავგზავნე. ვიფიქრე, ერთ წელს ვაცლი მეთქი, თუ გამარლდა არ მოვკლავ, თუ არა და თავს გავაგდებინებ მეთქი? ესე ამბავი ვეზირის ცოლს მისვლოდა, შეექმნა ტირილი და ვაება, ვეზირს ერთი ქალი ჰყვანდა, მშვენებით მზის მსგავსი, სიბრძნით სრული და მამის ნებიერი. იმ ქალს სასახლე ცალკე ჰქონდა, მუდამ ლხინობდა, მამის დაჭერა არ შეეტყო. დედა მისვლოდა თავ მოხდილი, პირისახე დახეული, სისხლი ჩამოსდიოდა. ქალს შეეშინდა და ჰკითხა: რა ამბავიაო? დედამ თავში ჩაჰკრა: ნეტავი შენს ალაგს ერთი კუტი და საპყარი ვაჟი მყოლოდაო და შენ არ გამჩენოდიო. ქალმა უთხრა: დედავ, რა დავაშავე ასეთი, რომ კუტი და საპყარი ვაჟი ჩემ თავს ირჩიეო? დედამ უთხრა: თუ შენ უბედური ქალი არ მყოლოდი და ერთი ვაჟი მყოლოდა, ეხლა მიშველიდა რასმეს, მამაშენი ხელმწიფეს დაუტუსაღებია; რაღაც ხელმწიფის საწყენი სიტყვა უთქვამს, ხელმწიფეს ერთი წელიწადი ვადა მიუცია — თუ არ გამართლდა, თავს მოსჭრის. ვაჟი რომ მყოლოდა, წავიდოდა, შეიტყობდა და მამას მოარჩენდაო. ქალმა უთხრა: მაგაზე რათ სტირი, ან ღმერთს რად აწყენინებ?—ისევ ღმერთს შეეხვეწე, ხელმწიფე დალოცე, ქვეყნის წყევლით და მცხარედ ტირილით რას უშველი?—ხელმწიფე თუ გაუწყრა, ისევ დაუთკბება.

ბევრი ამისთანა სიტყვები მოახსენა, დედას გული დაუმ-

შვიდა. რა დაღამდა, თავის ხოჯას უბძანა: ერთი ხელი ვაჟური ტანისამოსი მოატანინა, ჩაიცვა, იარაღი შემოიკრა, ერთს კარგი გამძლე ცხენზე შეჯდა, ასე წავიდა რომ იმ ხოჯის მეტმა ვერავინ შეიტყო. იმ ქალმა მრავალი იარა და მივიდა შამოს. დაიწყო სიარული და ბაზრები დასინჯა. ნახა ერთი თვალ-უწვდენელი ბაზარში მრავალი კაცი შეყრილიყო. ის ბაზარი სულ ოქროთი გაკეთებული იყო, ოქრომკედის ორხუები ეფინა, ერთი პატიოსანი თეთრ-წვერა კაცი იჯდა, თავს მრავალი ყულები ადგნენ, იმის გვერდთ ერთი პატარა დუქანი უცხოდ მორთული იყო, ოქრომკედის ორხოებით ერთი ოქროს სკამი იდგა, ზედ დიბის საბანი ეფინა, ზედ ძადლი იწვა, ყელზე თორმეტი თეფშზე უდიდესი ლალი ეკიდა, პატარა ყულები ერთი თავით და ერთი ფეხთით უდგნენ კარგად მორთული ერთს ხელსახოცი ეჭირა ფეხსა და პირს სწმენდდა, მეორე ბუზს უგერებდა. აქეთ მხარეს ვნახე ერთი ცარიელი დუქანი, ერთი რკინის ყაფაზა იდგა, შიგ ორი კაცი იჯდა, ორი შავი მონა თავს ადგა. დიდად ეოცა და მამის სიტყვა მოაგონდა. ის ქალი რომ სინჯავდა, იმ ბერმა კაცმაც დაინახა, კაცი გაუგზავნა და წაიყვანა. რა მივიდა კაცი წინ მოეგება, მოეწონა და შვილურათ უალერსა, ხელი მოჰკიდა და გვერდთ დაისვა. ჰკითხა ვინაობა, ქალმა უთხრა: მე დიდი ვაჭრის შვილი ვარო, დიდის ბარგით და ქარავნით წამოველ, გზაზე ყაზახებმა გამცარცვეს, ყმები დამიხოცეს. მე გადმოვიხვეწე და აქ მოველო. იმ ბერმა კაცმა უთხრა: შვილო, მე ერთი უშვილო კაცი ვარ, ღმერთს შენი თავი ჩემთვის შვილად მოუცია, ჩემი ქონება შენთვის ალალი იყოს; აღარსად გაუშვა ის ყმაწვილი. რა იმ ქალაქმა შეიტყო რომ საგფარსად ვაჭარმა ერთი უცხო ლამაზი ყოვლის ფრით ცოდნით სრული უცხოს ქვეყნით მოსული ყმაწვილი შვილად აუყვანია —დაიწყეს ყოველმა სულმა მოსვლა. ის ყმაწვილი დიდად მოსწონდათ, მშვენიერება და ცოდნა უკვირდათ, იმ კაცსაც უხაროდა. საღამო მოვიდა და შინ წავიდნენ, დასხდნენ, ის

ძაღლი რო იჯდა პირ-და-პირ სკამზე დასვეს, ის ყაფაზაც იქ დადგეს, სუფრა მოიტანეს და საჭმელი. იმ ძაღლს დიბის სუფრა ტახტზე გაუშალეს; საბანი ქვეშ გაუშალეს; ერთი ოქროს ყაბი მოიტანეს, ერთი ოქროს თასით წყალი დადგეს, ძაღლი საბანზე დაჯდა, საჭმელი ჭამა და წყალი დალია. ყულმა ტოტი და პირი მოსწმინდა, ავიდა ისევ სკამზე დაწვა. მოვიდნენ ის შავი კაცები, ძაღლის ნაჭამი საჭმელი წაიღეს. იმ ბერმა კაცმა ჯიბიდამ ყაფაზის გასაღები ამოიღო, გადაუგდო, კარი გააღეს, ის უპატიური კაცები გამოასხეს, საფლავიდამ ამოღებულს გვანდნენ, დასხეს მათრახის ცემით, ძაღლის ნარჩომი საჭმელი აჭამეს და იქავ ყაფაზაში შეიყვანეს, ყაფაზის კარი დაკეტეს, გასაღები ბერი კაცს მოარღვეს. მერე ბერმა კაცმა საჭმელს ხელი მიჰყო, ქალი დიდად შეწუხდა მათი ყოფა რომ ნახა. ბერმა კაცმა უთხრა, რატომ არას მიირთმევო? ქალმა უთხრა: თქვენი საჭმელი როგორ იჭმევა, მე რომ სანახავები ვნახე—ძაღლს ამდენს პატივს აძლევთ, ღვთისაგან გაჩენილს ადამიანს კი ასე სტანჯავთ, ძაღლის ნაჭამს არ აჯერებთ—იმასაც მათრახის ცემით აჭმევთ. თქვენ ძაღლის მლოცავი ხართ, მართალი კაცისაგან თქვენი პური არ იჭმევაო. ბერმა კაცმა გაიცინა და უთხრა: შვილო, რას მკითხავ ამათ ამბავსა, ორმოცი წელიწადია ყველა ძაღლის მლოცავს მეძახის, მეც თავს მიდვია, წელიწადში შვიდას თუმანს გავიღებ. ოღონდ მაგისი ამბავი არავინ შეიტყოს. ღმერთი მომიცია შენთვის თავდებად. რაც სჯული შენ გიჭირავს მეც იმ სჯულზედ ვარო და რომელსაც ღმერთს შენ ლოცულობ, მეც იმ ღმერთს ვადიდებ, ერთის სიტყვით რა ფიცით შეგაჯერო, რომ ძაღლის მლოცავი არა ვარ? — მაშინ ჭამა პური ქალმა. ყოველ დღივ იმ ყოფით ჰყვანდა ის ძაღლი და ის კაცები. გავიდა ერთი თვე. ის ქალი დაფიქრებული იყო და ერთ ღამეს გული თავის მამისაკენ ჰქონდა, ხელმწიფის ვადას სამი თვე აკლდა, დაიწყო იმ ქალმა ტირილი, ბერი კაცს გამოელვიძა და უთხრა: შვილო, რა არის შენი ტირილის მიზე-

ზი, რა გატირებსო, ვინ რა გაწყინაო? ქალმა მიუგო: არა მწყენია რა, მაგრამ ჩემი სახლი ენახე სიზმარშიო, ვიცი გაჭირვება ექნებაო, მამა აღარა მყავს და სხვა პატრონი არავინა ჰყავთ, დასტური მიბოძე, წავალ ჩემს სახლს მივეპატრონები. ვაჭარს დიდად ეწყინა და დაიწყო ტირილი: შვილო, შენ ჩემთვის სიცოცხლის ნუგეშად და მკვდრის დამტირებლად გელოდი, ჩემს უკან ჩემი ცხოვრება შენთვის მინდა, თუ შენც წახვალ ვილაა ჩემი პატრონიო. ქალმა უთხრა: ნუ სწუხარ, ღვთით მალე გიახლებიო. ვაჭარმა უთხრა, რადგან არ იშლი მე უშენოდ ვერ გავსძლებ და თან გამოგყვები, დიდი ხანია მგზავრად არსად ვყოფილვარო. ქალმა რა ეს გაიგონა, დიდად იამა და გულში თქვა: «ღვთის წყალობა ამაზედ უკეთესი რა მომივაო, რომ ეს ხელმწიფესთან მივიყვანო და მამა მოვარჩინო სიკვდილისაგანაო?» ვაჭარს უთხრა: დიაღ კარგი წყალობა იქნებაო, თუ თქვენ წამობრძანდებით.

მეორეს დღეს მოემზადნენ წასასვლელად, რა სხვა ვაჭართ გაიგონეს, საგფარსად ვაჭარი კონსტანტინოპოლს მივაო —შეიყარა მრავალი ვაჭარი და დიდის ჯარით წავიდნენ, ის დიდი ვაჭარი ხელმწიფის წესით და რიგით წამოვიდა, იმ გზაზე იმისი ხარჯით მოვიდოდნენ დიდის ლხინითა. ჩვენ ქვეყანამდინ, ერთი მანძილი დარჩა ქალაქამდინ, ქალმა უთხრა: წავალ თქვენთვის სახლს დავაცლევინებო. ვაჭარმა უთხრა, წადი და მალე მოგვხედეო. წავიდა ქალი თავის სახლში შევიდა, ასე კაცურად მორთული ყველას გაუკვირდა ამ უცხი ყმაწვილის შესვლა, დედას მუხლთ მოეხვია, დედამ ვერ იცნა. რა თავი აცნობა, ჯერ გაუწყრა და მერე ქალმა რომ თავის ამბავი უამბო და ვაჭრის მოყვანა თავის მამის მოსარჩენად, იამა, ღმერთს მადლობა შესწირა, ქალს მოეხვია და აკოცა. შეიქმნა დიდი სიხარული, იმ ღამეს იქ იყო, მეორეს დღეს ვაჭართან წავიდა. თურმე იმ ხანად ჩემი ბაზიერთ უხუცესი სანადიროთ წასულიყო. ენახა მრავალი კარავი დადგმული ხელმწიფის ლაშქრის მსგავსად, იფიქრა: ვაი თუ ჩემის ხელმ-

წიფის მტერნი იყვნენო, შათირს უბძანა: წადი შეიტყე ვინ არიან და ამბავი მომიტანეო! შათირი მსწრაფლად წავიდა, ნახა რომ სულ ვერცხლის სკამებზე სხედან და ვაჭარნი არიან. რა იმ ვაჭართ დაინახეს ჰკითხეს ვინა ხარო, მან მოახსენა ხელმწიფის ბაზიერთ უხუცესის შათირი ვარო, თქვენის ამბის შესატყობლად გამომგზავნაო, იმათაც იამათ, კაცი გაატანეს, ბაზიერთ უხუცესი დაჰპატიჟეს, მობძანდი ლხინი ვნახოთო; იმ შათირმა იმათი ამბავი და მიწვევა უამბო, ბაზიერთ უხუცესი წავიდა. ვაჭარნი მოეგებნენ, დიდის პატივით დასვეს, კარგად ალხინეს, მაგრამ იმ ძაღლის ისე პატივისთვინ და ადამიანთ სატანჯელისთვის ჯავრობდა და დაფიქრებული იჯდა, არცარათ იმათი ლხინი იამა, ადგა და წამოვიდა. დიდებულნი კარზე შეყრილნი იყვნენ, ამბავი უამბო, მეც მომახსენა. ერთი უცხო ვაჭარია, ერთი უწვერული ვაჟიც თანა ყავს, მაგრამ იმისთანა კაცთა ნაყოფი არ მინახავს, ერთი ოქროს სკამი პირ და პირ უდგა, ზედ სულ დიბის საბანი უფენია, ზედ ძაღლი უწევს, ყელზე თორმეტი თეფშის ოდენი ლალი უკიდია, თავით და ფეხთით ორი ყული უდგას, ერთი რკინის ყაფაზა დგას, შიგ ორი კაცი უზის, ეტყობათ რომ ადამიანის სახე აქვსთ, თორემ ცოცხალს არა ჰგვანან.

რა მიამბო დიაღ მეწყინა, კაცები გაუსიე, უბძანე: წადით მამაშვილნი დახოცეთ, ძაღლიც მოკალით და ყაფაზის კაცებიც აქ მოასხით მეთქი. ის ელჩი იქავ იყო. მე რომ გავჯავრდი, იმან გაიცინა, მე დიაღ მეწყინა და უთხარ: რატომ დამცინი მეთქი? მან მითხრა: ხელმწიფეო, თქვენ კი არ დაგცინით, ვეზირმა რომ მოგახსენათ, არ დაუჯერეთ საპყრობილეში გყავთ, იმისმა სიმართლემ თქვენ წინ მოიყვანა. ჯერ არ გინახამთ, იმათი ამბავი არ შეგიტყვიათ. თქვენ სახელმწიფოში ერთი კაცი სტუმრად მოსულა, რა ხელმწიფის საკადრისია იმათი დახოცვა; ჯერ მოასხი, ჰკითხე, რა კაცნი არიან, მერე გადაახდევინე. მეც იმ ვეზირის სიტყვა მომაგონდა, კაცი გავგზავნე, მოვაყვანინე, ვაჭარს უკან თავისი ვაჟი

მოსდევდა, ხელთ თვალითა და მარგალიტით სავსე ხონჩა ეჭირა — მომართო და თაყვანი მცა. რა ბერი კაცი ვნახე, ლანძღვა დაუწყე: ღვთისაგან არ გეშინიან, რომ ძაღლს ლოლობ, რა სასწაული ნახე მაგისაგან მეთქი?

დამლოცა და მევედრა ჩემის პირით ჩემს ამბავს ნუ მათვინებო. მე უთხარ, თუ არ იტყვი, თავს გაგაგდებინებ ქი. ერთის უბრალოს კაცის სისხლის დადებას რა ხელსა ო, ან რა ხელმწიფის საკადრისია ჩემის ამბის სმენა. შებრალე და ერთი მუჭა სისხლი მაპატიეო, შევფიცე, მაგ ამის მეტი არა დაგიხსნის რა მეთქი. რომ არ მოვეშვი, მრავალი იტირა და მითხრა: რადგან არ მომეშვით, ის ყაფაზის კაცები აქ მოასხით და მართალს მოგახსენებო, თუ ტყუილი ვსთქვა, იმათ გამამტყუნონ. მაშინვე კაცები მოვაყვანინე, ყაფაზიდამ გამოვიყვანე, იმ კაცმა ერთი მარჯვნივ დაისო და ერთიც მარცხნივ, შემდეგ სთქვა: ხელმწიფეო, ჩვენ აჯამის ქვეყნის უფროსის უფროსი ვაჭრის შვილები ვართო, ეს მარჯვნივ—უფროსი ძმა არის, მარცხნივ კი შუათანა შვილია. მე ამათი უმცროსი ძმა ვარ, მამა ჩვენი ვაჭრებში სახელოვანი კაცი იყო, ერთ თვეს შინ არ დადგებოდა, სამი წელიწადი მგზავრად იყო წასული, როდესაც დაბრუნდა მგზაურობიდამ, თითო საღვათი მოგვიტანა დიაღ საუცხოვო, ესენი ფიცხლავ გააფუჭებდნენ, მე შევინახავდი, თეთრად ვაქცევდი, იმ თეთრიდამ დიაღ ლამაზი მოახლე ვიყიდე, მამაჩემი რომ მოკვდა, დედაჩემიც უფრო ადრე მკვდარი იყო, დავრჩით სამნივ ობლები, დამიწყეს ამათ ჩხუბი, გავიყარნეთო. მე ყმაწვილი ვიყავ და მეძნელებოდა ამათი მოშორება, დიაღ ბევრი ვიტირე, მუხლს მოვეხვიე, თუ ითაკილებთ ჩემს ძმობასა, თუ არა და ყმათ დამიჭირეთ და ძმობას ნუ იტყვით, ყმურად მიმსახურეთ. მე რომ მომიშოროთ და საძაღლ-ღოროთ დამაგდოდ, ქვეყანა დაგზრახავთ; რომ შევებრალე აღარა მითხრეს რა. გამოვიდა ათიოდ დღე, არა მითხრეს რა, მე დიდად მიხაროდა, რომ აღარ გამეყარნენ, ყმასავით ვემსახურებოდი. ერთ

დღეს ყადთან წასულიყვნენ, ჩემზედ ეჩივლად, ჩამიყვანეს, მი-
�ელ, ორნივ ძმები იქ იყვნენ, ყადმა მიბძანა: ამ შენ ძმებს
რომ გაყრა უნდათ, რატომ არ ეყრებიო? მე ტირილით რაც
იმათთვინ მეთქვა, კიდევ ისე მოვახსენე, ყადს შევებრალე და
უთხრა: რას ემართლებით, რას გიშავებთ, რომ ეყრებით?
ამათ მოახსენეს, თუ გაყრა არ უნდა, ასეთი წიგნი მოგვცეს,
რომ მამიჩემის საქონელი აღარ ინდომოს და ჩვენც აღარ გა-
ვეყრებითო. მე გავიხარე, წიგნი დაუწერე: „მამიჩემის საქო-
ნელი თქვენთვის მომიცია, მე წილი აღარ მინდა საუკუნოდ,
ოღონდ არ გამეყარნოთ“.—დავბეჭდე და მივე. ამის შემდეგ
ვიყავით ერთად, ორ დღის უკან დამიწყეს ჩხუბი: ცალკე და-
დექო, ვნახე რომ ჩემი თავი არ ინდომეს, ერთი სახლი ვიყი-
დე, მაშინ ასიოდ თუმანი მქონდა, ჩემი ხასა გამოვიყვანე,
მამიჩემისაგან ერთი ხმალი მქონდა მოკვემული, ეს ძაღლი პა-
ტარა გამეზარდა, მამიჩემის ძაღლის ლეკვი იყო, მამიჩემის
საქონლისა არც მითხოვნია და არც მოუციათ; მე ჩემ ნაყიდ
სახლში დავდეგ, დუქანი გავიკეთე, სამ თვეზე ასეთი ვაჭარი
შევიქენ, რომ ხელმწიფის სალაროში ჩემს მეტს არავის ენ-
დობოდნენ, ყოველი კაცი ჩემგან ივაჭრებდა, დიაღ ძალიან
გავმდიდრდი, მაგრამ ძმების გაყრა ცეცხლს მიდებდა, არც
იმათ მომიკითხეს და არც მე მიველ.

გამოვიდა წელიწადი, ერთ დღეს სადილათ ვიჯექ, ყული
გავგზავნე ბაზარში მწვანილისთვის, ჩქარა მობრუნდა ტირი-
ლით, ვკითხე, რა ამბავია მეთქი; მითხრა; შენ მოსვენებაზე
ბძანდები, შენი ძმები ორივ ურიას დაუკიდია და სცემს; ორ-
ათას თუმანს სთხოვს, ვერ უშოვიათ. რა ესე გავიგონე, ცეც-
ხლი მომეკიდა, ავდეგ მაშინვე ორი ათასი თუმანი ყულს წა-
ვაღებინე, ვნახე ორთავეს ურია უწყალოდ სცემდა და თან
სიცილით ეუბნებოდათ: «ხომ ვერ იშოვნით ფულსაო, ამდენს
გცემთ, რომ ცემაში სულები ამოგვიდეთო». მაშინ მე შევ-
ძახე, ეს საბრალო კაცები რად დაგიკიდია და უწყალოდ რა-
თა სცემ მეთქი!? ურიამ მითხრა: შენ ვინა ხარ, ესენი ასეთი

კაცნი არიან, თავიანთ მამის იმდენი ქონება გააფუჭეს, მე ორი ათასი თუმანი გამომართვეს, ველარ მიშოვნეს რო მომცენ, ამდენსა ვცემ, რომ სულები ამოუვიდეთო. მე უთხარ, ორი ათას თუმანს მე მოგცემ, ესენი დამახსნევინე მეთქი. იმან მკითხა, ესენი შენი ვინ არიანო? მე უთხარ, ჩემი არაფერნი არიან, მხოლოდ მებრალებიან მეთქი, შემდეგ ორი ათასი თუმანი მივე და დავიხსენ, საჩქაროდ აქიმი დავაყენე და მოვარჩინე, მხოლოდ ველარა ვკითხე თუ იმდენი მამის საქონელი სად დაღუპეს რომ პირიქით ვალიც აეღოთ. რა მცირე ხანი გავიდა, იმათ მწუხარება მეწუხებოდა, ვემსახურებოდი ყმურათ, ბოლოს ავდეგ ორასი თუმნის ფარჩა ვიყიდე, ჩემ ძმებს მოვახსენე, შინ ჯდომას ვერ გასლებთ, ვაჭრები მიდიან, ყველა მომიმზადებია, თქვენც გაჰყევით, შინ ჯდომას ვერა სძლებთ მეთქი. დიაღ დამიმადლეს, წაველ საპალნე ავკიდე ჯორსა და აქლემსა, ცხენები და მსახური მივართვი, შევსხედით, ცოტას ხანს თან გავყევ, ისინი გავისტუმრე, მე შინ მოველი. ერთმა წელმა გავლო, ქარვანი მოვიდა, ჩემი ძმები ვკითხე, მიპასუხეს, შენმა ძმებმა აზანქროობაზე გადააგეს თავიანთ საქონელი ერთმანეთზე, მეორემ ღვინის სმაზე; ერთი მზარეულს უდგა, ერთი ხაბაზსა, სირცხვილით ველარ წამოვიდნენო. მე ღიდად შევწუხდი, ასი თუმნის ფარჩა ვიყიდე, შინ ამბავი დაუგდე, რო დავიბარო, გამომიგზავნეთ მეთქი. მე აღარ დავიყოვნე, წაველ ძმების საძებნელად ორი მსახურით, მრავალი ვიარე, ვეძებე და ვიპოვნე გლახათ. წამოვასხი, მაგრამ ვერ უთხარ; ჩემი ქონება რა უყავით. როდესაც ერთი დღის სავალს მიველ, კაცი გავგზავნე, ფარჩა მოვატანინე, ჯორსა და აქლემს ავკიდე, ქალაქს გარეთ დავაყენე, მე ღამით შინ წამოველ—არავინ შეიტყოს მეთქი. რა დილა გათენდა, ხმა დავაგდე: ჩემი ძმები მოდიან, დიდი ვაჭრები მივეგებნეთ მეთქი. მოვემზადენით მისაგებებლად, ერთი კაცი მოვიდა ტირილით, ვკითხე, რათა სტირი?—ნეტავი ის ბედოვლათი შენი ძმები აქ არ დაგეყარა, წუხელის ჩვენსა სმა და-

იწყეს, დაითვრნენ, ქურდი მიეპარათ, ასე წაიღეს იმათი საქონელი რომ მთლად შიშველები დარჩნენ, ჩვენს სახლს ცეცხლი მოუკიდეს, საქონელი სულ დაგვიწვეს. დიდად შევწუხდი ამათი ბედოვლათობით, რა დაღამდა, წაველ მოვასხი ჩემ სახლში ტიტვლები; ჩავაცვი და მთლად დავრთე და აღარა უთხარ რა. რაც შემეძლო ამათ სამსახურს ვცდილობდი. ერთ დღეს უთხარ: დიდი ხანია ცუდათ სხედხართ და გულები შეგიწუხდებათ, მეც თან გიახლებით, თუ ინებებთ ქვეყნები მოვიაროთ, თუ გნებავთ შემდეგ ისევ აქ მოვიდეთ მალე. დამიმადლეს, კარგი იქნებაო; წავედით, სულ სახლეულით ხომალდში ჩავსხედით, სიამოვნებით მივდიოდით, თურმე გაუწყრა ღმერთი, ჩემს შუათანა ძმას ჩემი ხასა მოეწონა, უფროსს ურჩია ჩემი სიკვდილი, ისიც დაჰყოლია და დაუსკვნიათ ჩემი სიკვდილი.

ერთ ღამეს გვეძინა, ძაღლიც ჩემს ფეხთით იწვა, უფროსმა ძმამ დამიძახა აქ მოდიო, გაველ, ძაღლიც თან გამომყვა, ჩემი მეორე ძმა ნავის პირთან იჯდა და წყალში იყურებოდა; მე მითხრა, მოდი უყურე, ზღვის კაცები გამოსულანო, მარგალიტის კუნძულები ხელთ უჭირავსთო. მე მართალი მეგონა, მივედ, ჩავხედე და ვერა ვნახე რა. მითხრა, აგერ როგორ თამაშობენო, მე უფრო წინ წავდეგ და უყურებდი, ამ დროს მეორე ძმა მომეპარა, ხელი მკრა და ზღვაში ჩამაგდო, ნავი წყალმა წაიღო. მე ცოტად ცურვა ვიცოდი, სამი დღე ვიცურე, მკლავში ღონე აღარა მქონდა, წყალმა წამიღო, ხელში რაღაც მომხვდა, მაგრა მოვეჭიდე, მიდიოდა და მიმათრევდა. იპრიანა ღმერთმა გამოვედით. ვნახე ჩემი ძაღლი იყო, მე რო ჩამაგდეს ესეც თან ჩამომყოლოდა, ამისთანა გაჭირებაში მიშველა, დიდხანს წყლისა და შიმშილისაგან გულ-შემოყრილი ვიყავ; როდესაც ცნობას მოველ, რითაც ღონით იყო ვიარე, სამ დღეზე ერთ დიდ ქალაქში მიველ, ბაზარში ჩაველ, ეგება პური ვიშოვნო მეთქი, თხოვნა არ ვიცოდი, მეტის შიმშილით გულს მეყრებოდა, ხან იქით დავეცემოდი, და ხან

აქეთ. შევხედე, ვნახე რომ, ორი ჩვენი ქვეყნის კაცი მოდის, ერთმანეთისათვის ხელი მხარზედ გადუდვიათ, სიცილით მოდიოდნენ, დიალ მიამა და ვსთქვი, ჩვენი ქვეყნის კაცნი არიან და ეგება ვთხოვო და პური მაჭამონ. რა მოახლოვდნენ, ვნახე რომ ჩემი ძმები იყვნენ, მე ძალიან მიამა, ღმერთს მადლობა მივე, მიველ ყელს მოვეხვიე, იმათი ნაქმნარი საქმე აღარ მახსოვდა. რა მიცნეს, დიდად გაუკვირდათ, უფროსმა ძმამ საყელოში ხელი ჩამიგდო, დამიჭირა, მეორე ძმამ ძახილი დაიწყო: გვიშველეთო, ქალაქის ხალხნი სულ შეიყარნენ. მათ უთხრეს, ეს კაცი ჩემი ძმის მსახურია, ჩემი ძმა წყალში ჩააგდო და თითონ გაიპარაო, ჩვენ ვიცანით და დავიჭირეთ.

მე თავათ შიმშილისაგან ულონო ვიყავი, იმ დროს უფრო სიტყვა გამიწყდა: ყადთან წამიყვანეს, ყადაა მითხრა, რათ მოჰკალ ამათი ძმაო? „იმათ თავანთ სული გაყიდეს და მე რაღა მეთქო?“—დამიწყეს უსამართლოდ ცემა. სიცოცხლის იმედი აღარა მქონდა, ყოვლის გზით ღმერთს მივენდე, ღვთის ვედრების მეტი რაღა ღონე მქონდა? ეს ძაღლი ხან ერთს ეხვეოდა მუხლსა, ხან მეორეს, ჩემი ძმები ქვითა და ჯოხით უშენდნენ მაგრამ იგი ძაღლი ვერ მომაშორეს,—ვინცა მცემდნენ, იმათაც ფეხებ ქვეშ უვარდებოდა; მაგრამ ეს ჩემი ძმები კი ვერ გაძღნენ ჩემის ცემითა, თურმე ღმერთს შევებრალე და არ მოვკვდი. იქაურ ხელმწიფეს კოლინჯი აშლოდა, ვერა ექიმს ვერ ეშველნა, ეფიქრა: სადაც ტუსაღი ჰყავდა, ებძანებინა, ყველანი გაუშვით, ეგება იმათი მადლით მოვრჩეო? ტუსაღები გაუშვეს, ერთი კაცი ცხენით მოვიდა, მე ძელზე ვეკიდე, შემოჰკრა ხმალი, თოკი გაწყდა, მე ძირს დავეცი, უფრო დავიმტვრიე, მაგრამ უგონოდ ვიყავ, ვერა გავიგე რა, მკვდარივით ვეგდე. ჩემი ძმები ყადთან მივიდნენ, ორი ათასი თუმანი მისცეს ყადსა, ამ კაცს ცოცხალს ნუ გაუშვებო; მე ათასი თუმანი მივე, ურიის ხელის სასჯელისაგან ვიხსენ. ყადმა უთხრა, ხელმწიფის ბძანებას ვერ გადავალო, ერთ ალაგს სოლომონ ბრძნის გაკეთებული ხაროა და იქ ჩა-

აგდეთ და მოკვდებაო. მე არა გამეგებოდა რა, თურმე წამიღეს და ჩამაგდეს, როდესაც მოვსულიერდი, ჩემი თავი ბნელ ალაგს ვნახე, ვთქვი, უთუოდ მომკვდარვარ და საფლავში დაუმარხივარ ვისმე მეთქი. დავიწყე ტირილი და თავში ცემა, ვფიქრობდი, ეხლა მოვლენ ჩემ ცოდვასა და ბრალს მკითხავენ მეთქი. ვეეედრე ღმერთსა, რომ ფიქრში ვიყავ, ორი კაცის ხმა გავიგონე, უფრო დავიდასტურე სიკვდილი, დაუგდეყური, უცილოდ ეხლა გამკითხვენ მეთქი; ვნახე საჭმელსა სჭამდნენ, ვკითხე, ვინა ხართ ღვთიანი, თუ ცოცხალნი ხართ, აქ რას აკეთებთ მეთქი? იმ კაცებმა გაიცინეს და მითხრეს: შენ რაღას აკეთებო? ვაფიცე და უთხარ: მე ცოცხალი ვარ, მე და თქვენც თუ მკვდარნი მეთქი? მათ მითხრეს ცოცხალნი ვართო, ვკითხე, მაშ საფლავში რათა ვართ მეთქი? მათ მითხრეს, ვაი შენი ბრალი რა სულელი და გიჟი ყოფილხარო, როგორ არ იცი აქამდის, რომ ამ საგანში ვინც დიდი დამნაშავეა, იმას ჩამოაგდებენო, ჩვენ ყაზახნი ვართო და იმიტომ აქა ვყრივართო.

მაშინ მე შეეეედრე, პატარა პური მაჭამეთ მეთქი, არ გამიკითხეს. ვიყავ საცოდავათ, ეს ძაღლი ორმოს პირს არ მოშორდა თურმე, ნახა, ერთმა კაცმა პური და ლიტრით წყალი ჩამოუშო იმათთვის, შეეტყო ამასაც აქ ტუსაღი ჰყავს, დუქანში მივიდა, ხაბაზს პური მოსტაცა, გამოუდგნენ, ქვა დაუშინეს, მაგრამ ვერ გააგდებინეს, მოვიდა ორმოში ჩამოაგდო და ზევიდამ ჩამომყეფა. რა ხმა გავიგონე, ხელი მოუსვი პური ვიპოვნე, ღმერთს მადლობა შევსწირე და ვსჭამე. ხაროს სიახლოვეს ერთი ქვრივი დედაკაცი სახლობდა, შევიდა ეს ძაღლი, ჭურჭელი სულ დაუმტვრია, რამდენიც ის დედაკაცი სცემდა, ეს ფეხებში უვარდებოდა; რა ვერ მოიშორა დედაკაცმა წყალი დაუსხა. იფიქრა: ეგებ სწყუროდესო, ძაღლმა არ დალია, კალთას გასწია ტირილით, დედაკაცმა იფიქრა, უთუოდ ტუსაღი ჰყავსო და იმიტომ ასე იქსო. ლიტრა აავსო, ძაღლი წაუძღვა და მოვიდა, დედაკაცმა წყალი ჩამოუშ-

ვა, ძაღლმა დაიყეფა, წყალი გამოვართვი, დავლიე და მრავალი ვიტირე, პირუტყვის შესაბრალი გავხდი და ჩემმა ძმებმა კი არ შემიბრალეს მეთქი. ყოველ დღე წავიდოდა, ხაბაზს პურს მოსტაცებდა, დედაკაცს წყალს მოატანინებდა და ესე გამომზარდა, თითონ მშიერი დადიოდა. ამ ყოფით ერთი წელიწადი ვიყავ, მაგრამ მე კიდევ ძმების მწუხარება მქონდა, რა იქნენ მეთქი. ერთ ღამეს ვიწექ, მეძინა, ძილში შემომესმა ხმა: «ადექ საბელი წელზე მოიბიო!»—შევკრთი, რა გამომეღვიძა, საბელი ჩამოეშოთ, დიდად გავიხარე, ღმერთს მადლობა შევსწირე, უთოოდ ჩემ ძმებს შევბრალებივარ მეთქი, წელზე საბელი მოვიბი, ამწია და ამიყვანა. რა აველ, ერთი ყმაწვილი კაცი დამხვდა, ღამე იყო, ვერ მიცნა, ოღრი ცხენი ება, თითო ხურჯინი ეკიდა, შევსხედით და წავედით ცხენის ჭენებით. რა ინათლა, შევხედე ასეთი ვაჟი კაცი იყო, თვალად ტანადი, ავჟანდის მქცევის სადავის მხმარებელი, მე იმისთანა მშვენიერი არავინ მენახა. ვფიქრობდი, ნეტარ ვინ არის მეთქი? იმანაც ცხენი დააყენა, რა შემომხედა, თურმე ვერ მიცნა, მოვიდა, ამოიღო ხმალი და შემომიტია, მე ცხენისაგან ჩამოვხე, მუხლს მოვეხვიე, მდულარეს ცრემლით შევტირე: ნუ მომკლავ, შენს ღმერთს მიმადლე, რადგან ტყვეობიდან დამიხსენ ნულარ მომკლავ, ჩემი სატანჯველი ქვეყანაზე არავის გაუწევია, ღვთისა და კაცისაგან გამომეტებული ვარ, რამდენ ჯერ სიკვდილს მოვრჩომილვარ, შენს ღმერთს დაუთმე ჩემი დანაშაული.

დიაღ მრავალი ვიტირე, შევებრალე, ხმალი ჩააგო და მიბძანა: შეჯეგ ცხენზე, რავქნა, რაღას უშველიო, შევჯეგ და წავედით, ეს კაცი სულ ოხრავდა. ერთს წყლის პირს ჩამოვხდით, პური და ქათამი ამოიღო და მიირთო, მეც მიბძანა ჭამა და ჩემი ამბავი მკითხა, მე ყოველივე ჩემი მწუხარება მოვახსენე. ამოიოხრა და მითხრა: განა შენს ამოსაყვანად მოველ, მე ამ ქალაქის ხელმწიფის ასული ვარ, მრავალი დარბაისელთ შვილი მახლდა, იმათში ჩვენი ვეზირის შვილი

დიდი მასიამოვნებელი იყო, კარგა მემსახურებოდა, მეც ყველაზე იმას ვსწყალობდი. მსახურებმა აირჩიეს, ხელმწიფესთან დამაბეზღეს, ვეზირის შვილი და თქვენი ქალი თქვენს გადაგდებას სცდილობენო, თითონ უნდათ დასხდნენ ხელმწიფეთაო. ამ ხმაზე ხელმწიფე გაუწყრა, ხაროში ჩააგდო. მე გავიგონე დიდად მეწყინა. ვინც მახლდნენ ყველანი გავაგდე, მამას ჩემზე გული წაუხდა, ველარ მოვითმინე, კაცურად ჩავიცვი, ორმოს პირს მოველ, თოკი ჩამოუშვი—დაუძახე; თურმე შენს ბედს ღვიძებია და იმისას სძინებია, რა ამოგიყვანე, ის მეგონე, ვერ ვიცან საჩქაროდ, რა გნახე და ის არ იყავ, დიაღ მეწყინა, მინდოდა მომეკალ, რა ისე საბრალოდ შემომეხვეწე, დიაღ შემებრალე, ღმერთთან თურმე მადლი რამ მიგიძღოდა, რადგან ღმერთი მოწყალე ყოფილა შენზედა და იმდენ განსაცდელს მორჩომილხარ; მე მამის ურჩობა მიწყინა ღმერთმა და ჩემი ფიქრი ავად მომიხდა. მე შენს გზაზედ გადვეგები, რადგან ღმერთმა ჩემი თავი შენ მოგცა. ხურჯინი გახსნა, ერთი ხელი ტანისამოსი ამოიღო, მაბანა, თავი მომპარსა, ჩამაცვა, შემდეგ შევსხედით ცხენზე და წამოვედით. მე გზა კარგად ვიცოდი, წაველ ერთ პატარა ქალაქში მიველ, იქაურ ვეზირს ვიცნობდი, იმას სიახლოვეს დავდეგ, ცოტა რამ თვალი ჯიბეში გამომყოლოდა, იმ ქალსაც ძვირფასი იარაღი გამოეტანა, ზოგი რამ გავყიდეთ, სათავნო გავიხადე; ერთ წელიწადს კარგი თვალ-მარგალიტის ვაჭარი გავხდი. რაც სახელმწიფო იარაღი იყო, ჩემგან იყიდდნენ, იმ ქვეყნის ხელმწიფეც მწყალობდა, ვეზირის კერძად ვიყავ, ვეზირის შვილს მეძახდნენ. ამ ყოფით ექვსი წელიწადი ლხინით და შექცევით ვიყავ, ჩემის ძმების დარდი კი მქონდა. ერთ დღეს ვეზირის საქმეზედ მივდიოდი, ვნახე ორი კაცი დაეკიდათ და უწყალოდ სცემდნენ, შემებრალნენ, მიველ ვნახე, ჩემი ძმები იყვნენ; ვეზირს ხუთი კარგი თვალი მივართვი, თითო ორმოკის თუმნისა, შევევედრე, ორი ჩვენის ქვეყნის კაცნი ბაზარში ჰკიდიან, უწყალოდ სცემენ და მე მაპატიე მეთქი. კაცი გამატანა,

მათ მითხრეს, წუხელის შემოგვეპარნენ, ხუთი დუქანი გატეხეს, საქონელი წაიღეს, ჩვენ საქონელს ვითხოვთო, შენ რა გრჯისო; მე უთხარ: იმდენს საქონელს სად წაიღებდნენ მეთქი? გამოვიხსენ, კაცებს ზურგს ავკიდე და წამოვიყვანე, ერთი უცხო სახლი დაუცალე და დავაყენე, აბანოში გავგზავნე, ტანისამოსი ჩავაცვი, ცოლი კი არ ვაჩვენე. დიდხან მყვანდნენ და მიხაროდა. ერთხელ ვერ გავბედე, რატომ ისე გამიმეტეთ მეთქი? ღმერთს მადლობას ვაძლევდი, ჩემს ძმებს ეშმაკი მოშორებიათ მეთქი.

ერთ დღეს ქალი აბანოში ყოფილა, რა მოვიდა, ხალვათათ ეგონა სახლი, პირი აიხადა და ისე შევიდა შინ, ჩემ უფროსს ძმას დაენახა, მოსწონებოდა. ორთავ ერთად ერჩიათ: ჩვენს ძმას ჩვენზე ამდენი ამაგი აქვს, ჩვენი ბოროტი მოაგონდა და აგვიტეხს რასმესო; ჩემი სიკვდილი ერჩიათ, ჩვენ ჩვენს ქვეყანაში წასვლა მოვინდომოთ, ისიც წამოვა, გზაზე აუტეხოთ რამეო. ეს სიტყვა დასკვნეს, მე რას ვიფიქრებდი? ერთ ღამეს ვახშამზე ამბავი ჩამოაგდეს, ჩვენი ქვეყანა დიდად აქეს, უფროსმა ძმამ ტირილი დაიწყო, მე დიდად შევწუხდი, უთხარ: თუ თქვენი ქვეყნისთვის სტირით, მეც გამოგყვებით, წავიდეთ, უცხო ქვეყანას ჩვენი სამყოფი გვირჩევნია. შეველ იმ ქალსაც მოვახსენე, ჩემი ძმები ჩვენ ქვეყანაში მიდიან, მეც წავალ ჩემის ცოლ-შვილით. იმანაც მომიწონა, მოვემზადე, წავედით, მესამე დღეს მრავალი ვაჭარი გამოგვყვა, დიდის ლხინით და ნადირობით წავედით; ერთ დღეს ჩემმა ძმებმა მითხრეს: ერთი კარგი სანადიროა და ვინადიროთო, დაუჯერე და უთხარ, დღეს ნურა ვაჭარი ნუ აიყრებით მეთქი. მეორე დღეს სამნივ ძმები თითოს მსახურით წავედით, ეს ძალლიც თანა მყვანდა. რა ცოტა გზა გავიარეთ, ერთი მსახური რაღასაც საქმეზე გაგზავნეს, დაიგვიანა, მეორე გაგზავნეს, ისიც აღარ მოვიდა, მესამე თან გაადევნეს. თურმე დაარიგეს ნულარ მოხვალთო; დავრჩით სამნი ძმანი მარტო. უდაბურ მინდორში მიველ, ერთ ქვაზე ჩამოვჯექ, ვნახე ჩრდილი,

ხლმიანი კაცი თავს წამომადგა, რა მივიხედე ჩემმა უფროსმა ძმამ ხმალი თავში დამკრა, მომდგნენ ორნივ და სულ ამკუწეს, ეს ძაღლიც ძნელად დასჭრეს, ცოტა სისხლი იმათ წაისვეს, გაშიშვლდნენ და ძახილით გაიქცნენ: „გვიშველეთ, ყაზახებმა ამოგვწყვიტესო, ძმა მოგვიკლეს და ჩვენც ასე გაგვხადესო, აიყარენით, წავიდეთო!“

რა ამ ქალმა ჩემი სიკვდილი გაიგონა, ქეჯაოდამ გადმოვარდა, შეიტყო რომ ჩემი ძმებისაგან იყო ეს საქმე, გულზე ხანჯალი დაიცა და მოკვდა; მე და ჩემი ძაღლი იმ უდაბურ მინდორში ვეყარენით, ეს ძაღლი ძალიან მივლიდა, ყეფდა და სტიროდა; იმ მინდვრის სიახლოვეს ფრანგების ხელმწიფის ქალი სანადიროდ გამოსულიყო, ძაღლის ტირილი ესმა, მოახლეს უბძანა: წადი ნახე, ჩემგან დაყორუღებულს სანადიროში ძაღლიანმა კაცმა როგორ გაბედა შემოსვლა, ეხლავ აქ მომგვარე ვინ არისო!? მოახლე მოვიდა, მნახა, წავიდა და მოახსენა შეშინებულმა: ერთი აკუწული კაცი გდია და ერთი ძაღლიც უარესად დაჭრილიო. მოახლეს არ დაუჯერა, ქალი თითონ მოვიდა, რა მნახა დიდად შეეგბრალდი, მაშინვე ფარდაგზედ დამდვა და წამიღეს, ბაღში დამაწვინა, თითონ გვერდით მომიჯდა, ჯარა აქიმი დამაყენა, ჩემი ხათრით ორი თვე ქალაქში აღარ შევიდა, რა კარგა შეევიქენ, ქალი ქალაქში წავიდა და მეც თან წამიყვანა. თავის არამის კარზე დამაყენა, რა დაღამდებოდა, ქალებით მობრძანდებოდა და კარგად შემაქცევდა. მე ჩვენის ქვეყნის ამბავს მოვახსენებდი და უქებდი. რა ჩემი თავგარდასავალი სცნა, დიაღ შეეგბრალე, მიბძანა: მუსალიმო, ასეთს საქმეს გახარებ, რომ ისინი დაგავიწყოვო. მე მუხლს ვაკოცე და მოვახსენე: თქვენი წყალობა არ მაკლია, ღმერთმა ეხლაც ნუ მომაკლოს და ისინიც თქვენის ჭირის სანაცვლო იყოს მეთქი.

იყო ჩემთან ორიოდე თვე. ერთ ღამეს ხელმწიფის ქალი მამასთან წასულიყო, დაიგვიანა, მოსვლის იმედი გადავიწყვიტე და ავდეგ ლოცვას მოვყე, თან მდუღრის ცრემლით

ღმერთს ვეველრებოდი. ქალი მოსულ იყო, მე ვერ შევიტყე, ჩემი ლოცვა ენახა, დიდად გაჰკვირვებოდა, მოვიდა და თავს დამადგა, მე შიშით გამხმარს ხეს დავემსგავსე. გაიცინა და ძიძას უთხრა: საწყალს მუსალიმს ხედავ, გაგიჟებულაო და არ იცის რასა იქსო? იმ წყეულმა ძიძამ უთხრა: არა მზემან შენ-მან გიჟი არ არისო, ამათი ლოცვა ასეთი არისო. ქალმა ჰკითხა: რომელ ღმერთს ლოცულობსო? ძიძამ მოახსენე: უხი-ლავ ღმერთსაო. მაშ ბუდდის მეტი ღმერთი თუ ყოფილა, ამ-დენს ჩემს ჭირნახულს დიდი ბუდდი მიწყენსო. მუხლზე ხელი დაიკრა და გავიდა; მე მრავალი ვიტირე, იმ უცხოს ქვეყანას იმის მეტი მოწყალე არა მყვანდა, ეხლა ვიღა გამიკითხავს მეთქი? მოვიდა, ხელთ შვილდისარი ეჭირა, ძიძას სუფრით სურა და თასი მოჰქონდა, მოვიდა, ხის ქვეშ დაჯდა, ორიოდ თასი ღვინო დალია, ძიძას უბძანა: წადი, ნახე, დიდი ბუდდის მტერი მკვდარია თუ ცოცხალიო!? ძიძამ მოახსენა, ცოცხა-ლიაო; ქალმა უბძანა: მოიყვანე, ვნახო ჩვენი ბუდდის მტერი რათ არისო? ძიძამ გამიყვანა, დავდეგ, ქალმა ძიძას უბძანა: ისრით რომ მოვკლა, ბუდდი შემინდობს დანაშაულსაო; ძიძამ მოახსენა, ნუ მოჰკლავ,—დიდი ბუდდის სამსახურზე რომ მოაქ-ციო, ბუდდი უფრო დაგიმადლებსო. მაშინ ქალმა უბძანა: ღვინო დალევინე, რო მოკლა აღარ გესაჯებაო; ძიძამ ღვინო დამალევინა, შიშისაგან გული დავიწყნარე, აღარა ვთრთოდი, თვალ ქვეშ მიყურებდა, შევებრალე, ძიძას უბძანა: რატომ არას ლაპარაკობ, ვეჭობ გეძინებაო, შევატყე იმისი წასვლა უნდოდა. მოახსენა, თუ ხელმწიფე მიბძანებს, წავალ დიაღ კარგი იქნებაო. ქალმა დასტური უბოძა, ძიძა წავიდა. მცირე ხანს უკან ქალმა მიბძანა: მუსალიმო, მართლა მითხარ, შენ-თვის ბუდდს რა უწყენია, რომ მტერი ხარ და უხილავ ღმერთს ილოცავ, როგორ უნდა შეიტყოს შენი ხვეწნა, შენ იმას არ ხედავ და ის შენა, სწორე მითხარ, ღმერთი მომიცია თავდე-ბათ არას გერჩიო. ავდეგ ჯერ დავლოცე, მერე მოვახსენე: ყოვლის სჯულის წესი, ცისა და ქვეყნის დაარსება, ადამისა-

გან ვიდრე აქამომდე, მართალი და ჭეშმარიტი სჯული ეს არის, რომელსაც მე ვილოცავ, ეგ კი ეშმაკებისაგან ადამიანის საცდუნებლად ჯოჯოხეთში შესვლისათვის კერპი უჩვენებია თქვენთვის სალოცავად, თორემ კერპს რა შეუძლიან მეთქი? ამ ჩემს სიტყვებზედ დიდად დაფიქრდა და ტირილით მითხრა: მე რომ მოვიქცე და კერპი დავწყევლო, შემეწევა რასმე და შემინდობს რაც ცოდვა მიქნიაო; მე მოვახსენე, დიაღ უბრალოს გყოფს ყოვლის ცოდვისაგან მეთქი. მან მიბძანა: რავქნა რა გავაწყო, აქ ყველანი ბუდდის მსახურნი არიან, ჩემი აქ დგომა აღარ იქნება, ჩემი დანიშნულიც ბუდდის მლოცავია, თუ იმას მიმცემს, იმათ სჯულზე უნდა ვიყო; მე ამას გირჩევ, ორ-სამ დღეს ნუღარ მოხვალ, შენი მხრისაკენ წამსვლელი მგზავრი ნახე, ყველა მოამზადე, ძიძას უთხარ ხელმწიფის ქალი მიჩვენე ჩემ ქვეყანას მივალთქო, მეც ჩემ თადარიგს ვნახავ და წავიდეთო. მე მოვახსენე: ძიძას რას უზამ მეთქი? იმისი საქმე ადვილიაო. შებრძანდა ქალი შინ, მე იმ ღამეს იქ ვიყავ, მეორეს დღეს ვიკითხე, ჩვენი მხრისაკენ ბევრნი ვაჭარნი მიდიოდნენ, ორ-სამ დღეს გზის ხარჯი მოვამზადე, რაც რამა მქონდა ხომალდში ჩავაწყე და შევეხვეწე ხვალამდინ მომიცადეთ, ერთი ტყვე მყავს მოვიყვან და წავიდეთ მეთქი, მათ პირობა მომცეს. მიველ ძიძას უთხარ: დედა შვილობას ქალი მიჩვენე, დავლოცო, ვაჭარნი მიდიან, ჩემ ქვეყანას მივალ მეთქი; წავიდა ძიძამ მოახსენა, ქალს ებძანა, საღამომდინ მომიცადოსო. რა დაღამდა, ქალმა ძიძას ყელი გამოსჭრა ქვეშაგებში, თავისი იარაღით ერთი დიდი ყუთი აავსო და მომცა; წავედით, ხომალდში ჩავსხედით და გავემართენით. რა გათენდა, მოახლეთ ნახეს ძიძა ქვეშაგებში ყელ გამოჭრილი ეგდო და ქალი არსად იყო, შექმნეს დიდი მწუხარება და შფოთი, ხელმწიფეს მოახსენეს, ხელმწიფემ ბძანა: ქალის დაკარგვა არავინ შეიტყოს, მწუხარებისაგან დასცხერითო. ხელმწიფემ ბანდარის ხანს წიგნი მისწერა; ვაჭრებს ტყვეები წამოუყვანიათ, ჩემ ქალს ვაქორწინებ, კარგი მხლე-

ბელი მინდა, რასაც წამს ჩემი ბძანება მოგვიდეს, ვისაც ტყვე ჰყავდეს გამოართვი და გამომიგზავნე, თუ მომეწონა ვიყიდი და ფასს მივცემ, თუ არა და ისევ გამოვგზავნიო. ბანდარ-ხანს რა ეს ამბავი მისვლოდა, მსწრაფლად ხომალდით ჩამ-ჯდარიყო და მოვიდა; რა ჯარი დავინახეთ დიდად შევშინ-დით, მეომარი გვეგონა, ხომალდი დავაყენეთ, ვისაც ტყვე გვყვანდა, ზანდუკში ჩავსვით. რა ახლო მოვიდა, იცნეს ბან-დარ-ხანი, ზანდუკზე დაჯდა, ტყვეები მოიკითხა, რაც არ დაემალათ მოიყვანეს.

ერთი გილანელი კაცი იყო, იმის ზანდუკზე ბანდარ-ხანი იჯდა, გილანელმა კაცმა შიშით წნორის ფურცელსავით თრთოლა დაიწყო, ბანდარის ხანმა შეხედა, გილანელ კაცს შეეშინდა და ესე უთხრა: მე რას მიბღვერი, განა მარტო მე მიზის ზანდუკში ტყვე, ყველამ ჩასვაო; ხანმა სთქვა ზანდუკში როგორ ჩასვითო? ჩვენ ყველას ფერები გვეცვალა და კაცს შევხედეთ, მოატანინა ზანდუკები, ტყვეები ამოიყვანა და წა-ვიდნენ, მე ჩემი სიცოცხლის იმედი გადავწყვიტე, რა ქალს მიიყვანენ, მეც დამიჭერენ და თავს მომჭრიან მეთქი. ყველა-ნი გილანელ კაცს ვეჩხუბებოდით, თუ გეშინოდა რათ ჩასვი, თუ არა და ვინ გკითხავდაო?

იმ ღამეს მწუხარებით გავატარე ჩემი ცხოვრება. მეორე დღეს ყველას თავისი ტყვე მოჰგვარეს, ჩემი ტყვე აღარსად იყო, ვკითხე ჩემი ტყვე რაღა უყავით მეთქი? მათ მომიგეს არ ვიცითო. იმავ ტყვეთ მომყვანს კაცთ შევეხვეწე, ნავში ჩამსვეს, ძაღლიც თან წავიყვანე, ხელმწიფის კარზე მიველ, ვეძებე და ვერა გავიგე რა; მერე ბანდარ-ხანთან მიველ, ერთი თვე ვეძებე, ვერსად ვიპოვნე; გალავანს გარს შემოუა-რე, კარი და გზა ვერ ვიპოვნე, ვიფიქრე უთუოდ აქ ეყოლე-ბათ მეთქი. წყლის რუდამ შევძვერ, თვალ უწდომელი ბაღი იყო, დავიწყე სიარული, ტირილის ხმა მესმა,—მწარედ მოს-თქვამდა: მოწყალეო, შემიბრალე და ამ უსამართლობას მო-მარჩინე, რომლისაც კაცის მიზეზით ეშმაკის საბრთხეს მოვ-

შორდი და ჭეშმარიტი ღმერთი ვიცან, იმასვე შემყარე და ამ უცნაურ მახისაგან დამიხსენო. ამ ჟამად წავდეგ წინა, რა შემომხედა, ხელაპყრობით ღმერთს მადლობა შესწირა, მოვიდა მე ფეხთ მომეხვია, სიხარულით ორთავ გულს შემოგვეყარა, რა მოვბრუნდი, ვკითხე, რა მიზეზითა ხარ აქა მეთქი და ან ხელმწიფემ როგორ ვერ გიცნა? მიბძანა, თურმე შენი ღმერთი ჭეშმარიტი ყოფილა, თორემ ასეთს განსაცდელს როგორ მოვრჩითო; თუ მამაჩემს ვენახე მეც მომკლავდა და შენცა. რა ბანდარ-ხანმა მნახა მოვეწონე, თავის სახლში მიმიყვანა. სხვა ტყვეები მიიყვანეს; ხელმწიფემ ნახა, რომ მე არ ვიყავ, ისინი ისევ გამოაბრუნა აღარ მინდაო. იმ დროს მე ბანდარ-ხანის სახლში დავრჩი, მესამეს დღეს მოვიდა ბანდარ-ხანი, თავის სახლში დავებარებინე, მე თავი სასიკვდილოთ გადავდე, მრავალი ვეწამე, არ წაველ, აღარც იმან დამატანა ძალა, ჩემ ნებაზე მოაგდო, ჩემი დიდი სიყვარული აქვს, წყენა არ შეუძლიან; ეხლა წადი რა გზიდამაც შემოხველ, ჩემთვის ნუ სწუხარ. ერთი სალოკავი საკერპე აქვსთ, კარზე შავი ფალასი გდია, ის ფალასი თავზე მოიხვიე და დაჯეგ, გარდა ამისა მრავალ თვალ-მარგალიტს მოგიტანენ და ნუ ასდგები; მესამეს დღეს ბუდდის დედის ხალათი და თეთრი მოგივა, დაგპატიჟებენ, შენ უთხარ, მე ხალათისთვის არ მოვსულვარ, ბუდდის დედასთან მიმიყვანეთ და ან ის მოვიდეს ჩემთან, ჩემი საჩივარი მოვახსენო ვნახო თუ რას მიშველის. დიდ ბუდდს მუხლს მოვეხვევი და შევჩივლებ, შენს კარს შემოვეხვეწე სამართალი არ მეღირსათქო. ავდეგ იმავ რუდამ გამოველ, ბუდდხანის კარზე ფალასი ეგდო თავზე მოვიხვიე და დავჯეგ, მოვიდნენ და თან მრავალი თვალ-მარგალიტი მომიტანეს— არ ავდეგ, მესამეს დღეს ბუდდის დედისაგან ხალათი მომიტანეს და მითხრეს: ადეგ ეს საქონელი სულ შენია წაიღეო. მე მოვახსენე: საქონელი არ მინდა, ბუდდის დედა მაჩვენეთ, ჩემი საჩივარი მამივლინოს, სხვა არა მინდა რა მეთქი. წავიდნენ ბუდდის დედას უთხრეს, ეთქვა მოიყვანეთო; წამიყვანეს, ვნახე

ნიშნიანიძე

ბუდის დედა შავით მოსილი იყო, ტახტზე იჯდა, ორი ლამა-
ი ყმაწვილი აქეთ-იქით ეჯდა, მიველ თაყვანი ვეც და დავ-
ეგ, მან დაჯდომა მიბძანა, მეც დავჯეგ, მკითხა რა გინდა,
შენი საჩივარი თქვიო; მე მოვახსენე: მე აჯამის ქვეყნის კაცი
ვარ, გულში დიდი ბუდდის სამსახური ჩამივარდა, ავიყარე
კოლ-შვილით და წამოველ, ხელმწიფეს რომ ტყვეები დაება-
რებინა ჩემი ცოლი წამართვეს და ეხლა ბანდარ-ხანსა ჰყავს,
ჩვენ რჯულში ასეა: თუ ჩვენი ცოლი უცხო კაცმა დაინახა,
უნდა მოვკლათ და ველარც ჩვენს პირს იხილავს, არამი იქნე-
ბა. მე თქვენ გეხვეწებით თუ გამივლენთ და ჩემს ცოლს გა-
ომირთმევთ კარგია, თუ არა და დიდ ბუდდს შევეხვეწები ის
ომივლენს საჩივარსა მეთქი. ბუდდის დედა გაჯავრდა, ორივ
თავისი შვილები გამატანა და ხელმწიფეს შეუთვალა: ბუდდის
სამსახურისთვის ეს კაცი აქ მოსულა, ბანდარ-ხანს უჩივის,
თუ ეხლავ არ აღუსრულებ თხოვნასა, მაშინ ამ ქალაქს
ცეცხლს წაუკიდებ და სულ ქვას ვაწვიმებო.

წავედით დიდებით, იმ ორ ყმაწვილს ფეხს ალაგზე არ
ადგმევინებდნენ; რა ქალაქმა შეიტყო, შეიქმნა ძახილი: ბუდ-
დის დედის შვილები მიდიანო. კაცი თუ დედაკაცი; ყველანი
წინ მიეგებნენ, ცხენის ფეხს ეხვეოდნენ და მიწას პირზე
ისომდნენ, ხელმწიფე ამათ ფეხშიშველა მოეგება და თაყვანი
სცა, შემდეგ შეიყვანა და თავისს ტახტზე დასვა, თითონ
თავს დაადგა. ყმაწვილებმა დედის დავედრებული უბძანეს,
ხელმწიფემ ბძანა: იმის ბძანებას როგორ გადავალო, თან კა-
ცებს უბძანა, ეხლავ ბანდარ-ხანიც აქ მოიყვანეთ და იგი
ქალიცაო და ვნახოთ როგორ ყოფილაო!?

რა ხელმწიფისაგან ქალის მოყვანა გავიგონე, გულმა
ითოლა დამიწყო, შიშით ფერი ზაფრანათ შემეცვალა, იმ
ყმაწვილებმა შემატყეს რომ მეწყინა, გაჯავრდნენ და წამოხ-
ტნენ, ჩვენი დედის ნაბძანებ საქმეს შლიო და სხვა რიგათ
არიგებო. ჩვენ წავალთ ბუდდის რისხვით ქვეყანას ცეცხლს
მოუკიდებთ და გადავწვამთო. ხელმწიფემ რა ისე გაჯავრე-

ბულნი ნახა, დიდად შეშინდა და მუხლს მოეხვია, თქვენი რისხვისაგან დაგვიხსენითო, როგორც გნებავსთ თქვენი ბძანება ასრულდესო. ყმაწვილებმა მოახსენეს: ჩვენმა დედამ ესე ბძანა, ხალათი ბუდდისაგან მოუვა, შენი ჯარი გაატანე, ხანობა ამას მიე, ვვემსახუროსო. ის ბანდარ-ხანი მოჰკლას, თითონ დაჯდეს და მე დიაღ მიამა, ღმერთს მადლობა შევსწირე; მეორეს დღეს ბუდდისაგან ხალათი მომივიდა, ჩამაცვეს, ჯარი გამატანეს, ვეზირს უბძანეს, ის ხანი მოჰკალ, იმისი თავი წამოიღე, ხანათ ეს დასვი და შენ აქ მოდიო. დიდის დიდებით და ნალარის კვრით წამიყვანეს, მივედით, ბანდარ-ხანს თავი მოსჭრეს, მე იმის ალაგს დამსვეს და თითონ წავიდნენ. ვეზირს მრავალი საჩუქარი მივე, ხელმწიფესაც ძვირფასი ფეშქაში გაუგზავნე და ყველანი მადლიერნი გავისტუმრე, მე ვიყავ დიდის სიხარულით, ის ქალიც მოვიყვანე და ისიც ხარობდა. შორიდამ ხელმწიფეს სამსახურით კარგა შეუველ, იგი დიდად მწყალობდა, ღმერთმა ორი ვაჟი მიბოძა და ერთი ქალი, ვხარობდი და ვლხინობდი. მაგრამ ჩემი ძმების ჯავრი მქონდა. ერთ დღეს ჩვენი ქვეყნის ვაჭარნი მოვიდნენ, ვნახე ჩემი ძმები, ერთი შათირათ და მეორეც ფარეშათ ახლდნენ. მიველ დავიხსენ, შინ წავიყვანე, არც ერთს პირს არ შევხედე, რაც ამათ ჩემზე უსამართლობა მოიღეს. ერთს ლაშქართ უფროსობა მივე, მეორეს დიამბეგობა. ერთს წელიწადს ჭკვიანათ იყვნენ, მაგრამ მეშინოდა, ქეშიკს ვიყენებდი, ღამე მეფიქრებოდა ამათაგან, ეს ძაღლი სულ ფეხთით მიწვა. ერთს ღამეს შეეკრათ პირობა ჩემს სასიკვდილოთ, მოსულიყვნენ, დარაჯთ დასძინებოდათ, შემოსულიყვნენ ხმალ-ამოღებულნი და თავს მადგნენ, ამ ძაღლმა ყეფა შექმნა, გამომეღვიძა, მსახურებს დაუძახე, ორივ დავაჭერინე, სასიკვდილოთ ვერ გავიმეტე, ყაფაზაში ჩავსხი და ვინახამ, რადგან ჩემზე ამდენი ჭირნახული აქვსთო. მე ის ხოჯა დიდად მომეწონა და დაუმადლე ეს ამბავი. მერე იმ თვლების ამბავი ვკითხე, სად იშოვნე რომ ძაღლს ყელზე დაჰკიდეო. ბერმა კარგა ქება შეუსხა და ამის თქმა დაიწყო.

ბიბლიოთეკა
БИБЛИОТЕКА

12-00
1326
25-
962/3
25 дн.
94